

CJ

QUADERN DE COMERÇ JUST

Monogràfic sobre el tèxtil

Número 5 | Maig 2015

ESTIRA DEL FIL...

**TRIA
COMERC JUST**

Edició: Coordinadora Estatal de Comerç Just (www.comerciojusto.org)

Redacció: Carro de Combate i Coordinadora Estatal de Comerç Just

Traducció: Mondo Agit

Fotografies: CECJ; Creative Handicrafts; CHETNA; “Dhaka Savar Building Collapse” by rijans - Flickr: Dhaka Savar Building Collapse. Licensed under CC BY-SA 2.0 via Wikimedia Commons; SETEM/Carlos Castro y Felipe Adeba; Taller de Solidaridad/Natalia González Mayordomo, Carlos Rodríguez Espin i Ana Silva Romero; UN/Grant McLean, Mark Garten, Ray Witlin i Yutaka Nagata

Maquetació: Masgràfica

Madrid, maig de 2015

Aquesta obra es troba sota una Llicència Creative Commons Reconeixement-NoComercial-Compartir Igual 3.0 Unported (CC BY-NC-SA 3.0). Per veure una còpia d'aquesta llicència, visiti <http://creativecommons.org/licenses/by-nc-sa/3.0/legalcode>

Aquest quadern, així com la campanya en què s'emmarca, formen part del projecte finançat per l'Agència Espanyola de Cooperació Internacional per al Desenvolupament (AECID). El contingut d'aquesta publicació és responsabilitat exclusiva dels seus autors i autores i no reflecteix necessàriament l'opinió de l'AECID.

	ESTIRA DEL FIL PER SABER QUÈ HI HA DARRERE DE LA ROBA QUE ET POSES	4
1	INTRODUCCIÓ. BREU RECORREGUT HISTÒRIC SOBRE EL COTÓ	5
	King Cotton	6
	El cas d'Espanya	7
2	EL MERCAT GLOBAL DEL TÈXTIL I ELS SEUS DESEQUILIBRIS COMERCIALS	9
	Especulació i subsidis	11
	El sector tèxtil en xifres	11
	Concentració del sector	12
3	LA CADENA DE PRODUCCIÓ	13
	L'extracció de les fibres	14
	La preparació	15
	El taller de costura	15
4	LES CONDICIONS LABORALS	16
	Salari indigne	16
	Treball esclau	17
	El tèxtil i la feminització de la pobresa	18
	Treball infantil en el sector de la moda	18
	Impacte en la salut	19
	Fustigació als sindicats	21
5	5. EL COMERÇ JUST COM ALTERNATIVA	22
	En què es tradueixen els principis que defensa el Comerç Just?	23
	Com contribueix la compra d'un producte de Comerç Just a la millora de les condicions de vida dels i les productors/es?	
	Un exemple pràctic	24
	Com saber que un producte és de Comerç Just?	25
	On puc trobar productes tèxtils de Comerç Just?	25
	Qui produeix el tèxtil de Comerç Just?	25
	Algunes organitzacions productores de cotó	26
	Organitzacions que confeccionen roba i altres articles de tèxtil	26
	Dues experiències de roba de Comerç Just	27
	Els i elles ens expliquen què aporta el Comerç Just	28
6	BIBLIOGRAFIA I REFERÈNCIES	29

Estira del fil per saber què hi ha darrere de la roba que et poses

A l'estat espanyol cada persona gasta al voltant de 437 euros en roba a l'any però, què sabem, en realitat, sobre les peces de roba que ens posem...?

Les grans marques s'han especialitzat en el disseny i la distribució. Per abaratir costos, la confecció se subcontracta a tallers tèxtils del Sud-est asiàtic, l'Índia o el Marroc on les treballadores -la majoria dones- cusen les peces per sous miserables durant jornades laborals que s'allarguen durant 12, 14 o fins i tot 16 hores diàries en tallers sense les mínimes condicions de seguretat i higiene.

Així doncs, les etiquetes de la nostra roba ens informen de la seva composició, origen, instruccions de rentat... però hi ha moltes coses que no diuen. Només quatre exemples:

- 21 milions de persones arreu del món treballen en condicions de treball forçós en les diverses formes que adopta l'**esclavitud moderna**, com la servitud per deutes. El tèxtil i el treball agrícola són els dos sectors en què aquesta explotació extrema està més generalitzada.
- **Produir uns texans requereix gairebé 7.000 litres d'aigua.**
- L'Índia, Uzbekistan, la Xina, Bangladesh, Egipte, Tailàndia i Pakistan són els països on hi ha més **presència de menors a la cadena de producció** del tèxtil.
- **Mort i confecció** són un binomi freqüent per les pèssimes condicions dels tallers tèxtils. Un edifici conegut com Rana Plaza, que allotjava quatre fàbriques tèxtils a Bangladesh, es va enfonsar el 2013 causant 1.130 morts i més de 1500 persones ferides.

Per aquest motiu, aquest quadern et convida a *estirar del fil* de les injustes realitats que amaga gran part del tèxtil convencional i a triar Comerç Just, perquè representa una **alternativa** que no només garanteix uns ingressos adequats als treballadors i treballadores, sinó que aporta molts més beneficis a nivell individual, social i medi ambiental.

La Coordinadora Estatal de Comerç Just (CECJ)

És la plataforma que agrupa 29 organitzacions vinculades al Comerç Just i que realitza tasques d'importació, venda final i/o sensibilització a l'Estat espanyol. La seva feina se centra en potenciar aquest sistema comercial alternatiu i solidari, i donar serveis a les entitats membre. La CECJ forma part de l'Organització Mundial del Comerç Just (WFTO).

La finalitat de la CECJ és la transformació de la realitat social i les regles del comerç internacional a través de la incidència en les polítiques públiques, la sensibilització i mobilització de la societat i l'enfortiment del sector de Comerç Just.

Dia Mundial del Comerç Just 2015

Aquesta publicació forma part dels materials elaborats per la CECJ per commemorar el Dia Mundial del Comerç Just, que se celebra el 9 de maig. El 2015 hem decidit centrar-nos en el sector del tèxtil perquè considerem imprescindible estirar del fil de les injustícies que s'amaguen darrere la roba que ens posem i reivindicar formes de producció alternatives a les actuals, on es respectin els drets laborals de les persones treballadores i el medi ambient. ●

1. Introducció. Breu recorregut històric sobre el cotó

La vestimenta ha estat una necessitat humana des de fa milers d'anys. Les pells dels animals van ser la primera matèria primera utilitzada per cobrir el cos, però a poc a poc els éssers humans van anar experimentant amb nous materials i tècniques que van permetre obtenir teixits més resistents i còmodes. A les pells s'hi van afegir fibres obtingudes de la llana dels animals, del cànem o de la seda dels cucs.

Tanmateix, probablement la fibra que més va fer evolucionar la vestimenta, i que avui segueix sent una de les seves principals matèries primeres, va ser el cotó. L'any 443 abans de Crist, l'historiador grec Heròdot deixava reflectit a les seves *Històries* l'existència d'unes meravelloses plantes «en lloc de fruita porten una espècie de llana, que no només en bellesa sinó també en bondat avantatja la de les ovelles, i serveix als indis per teixir els seus vestits»¹. El cotó era aleshores una planta estranya a Europa, tot i que havia estat utilitzat durant segles a llocs tan remots com Mèxic o el Pakistan. El seu ús s'anirà estenent a poc a poc, però amb moderació, ja que el processament d'aquestes esponjoses flors resultava extremadament laboriós per la dificultat de separar les fibres de les llavors. Així doncs, hauran de passar alguns segles abans no es converteixi en la fibra comuna que és avui dia.

El punt d'inflexió vindrà de la mà d'Eli Whitney, un precoç inventor nord-americà, que revolucionarà el sector a finals del segle XVIII amb una màquina que separa de forma senzilla el cotó de les beines i les llavors. La desmotadora de Whitney suposarà també un nou impuls en la cultura esclavista dels Estats Units, on aquesta indústria es va sustentar en la submissió de la població negra, fins al punt que, a les principals zones cotoneres, els esclaus suposaven fins a un 50% de la població total².

Alhora, a Anglaterra es desenvolupava ràpidament la indústria tèxtil, amb la introducció d'importants avenços,

com diferents versions de la filadora, que multiplicarien la capacitat de producció de les fàbriques britàniques. Anglaterra es convertiria així en el principal demandant del cotó nord-americà, en una indústria que es proveïa en un 80% de cotó cultivat per esclaus³.

1. Heròdot. *Històries*, Llibre III, 106.

2. Oyangen, Knut. Iowa State University. Department of History. *The Cotton Economy Of The Old South*. <http://rickwoten.com/CottonEconomy.html>

3. Sherwood, Marika. Institute of Historical Research. University of London. *Britain, slavery and the trade in enslaved Africans*.

www.history.ac.uk/ihr/Focus/Slavery/articles/sherwood.html

King Cotton

Durant la Guerra Civil Americana (1861-1865), el cotó es va convertir en un important element aglutinador dels estats esclavistes del Sud que creien que el «*King Cotton*» (Rei Cotó) els permetria independitzar-se dels estats del Nord, més industrialitzats i oposats a l'esclavitud i no caure en la bancarrota. La seva derrota en aquesta disputa, amb la posterior abolicció de l'esclavitud, es va sumar a diverses plagues que van danyar greument el sector cotoner. Els països europeus van començar a mirar, llavors, les seves colònies asiàtiques, i especialment les africanes, per abastir-se de cotó. Així va ser com l'esquema de treball forçós que havia caracteritzat els camps de cotó nord-americans va replicar-se a les colònies, sobretot a l'Àfrica Occidental.

Incendi de la fàbrica Triangle Shirtwaist a Nova York.

L'explotació en el sector no es va limitar al cultiu del cotó. Les treballadores de les fàbriques encarregades de convertir les fibres en teles i robes també patien dures condicions laborals. Als primers anys de la Revolució Industrial, la mà d'obra preferida dels propietaris de les fàbriques angleses era infantil, comparable en productivitat a l'adult, però molt més barata⁴. El 1788, fins a dos terços de la mà d'obra de les fàbriques a Anglaterra i Escòcia era infantil⁵. Caldrà esperar fins a 1833 perquè es prohibeixi treballar als menors de 9 anys i als menors de 18 dur a terme oficis nocturns. Tant per a ells com per a les persones adultes, les jornades eren d'almenys 10 hores diàries i s'allargaven sovint a les 14 hores a canvi de salaris de subsistència. També als Estats Units, les condicions de les fàbriques tèxtils eren molt dures i es van produir diversos desastres que van impulsar la lluita pels drets laborals del país. Entre ells, destaca l'incendi de la fàbrica Triangle Shirtwaist a Nova York, el 25 de març de 1911, on van morir 146 treballadors, dels quals 123 eren dones. La majoria eren persones immigrants que acabaven d'arribar d'Europa.

Després de la Segona Guerra Mundial, va començar el declivi de la indústria tèxtil britànica, accelerat en part pel boicot de l'Índia a les seves teles, i el sector va començar a conformar-se segons els paràmetres actuals de localització i subcontractació a països pobres. En un intent de salvar el que quedava de les seves indústries tèxtils, els Estats Units i la Comunitat Europea, juntament amb altres països industrialitzats, van signar el 1974 l'Acord Multifibres, que establia les quotes màximes d'importació de roba dels països en desenvolupament cap als desenvolupats. L'acord anava dirigit a combatre la competència que suposaven les indústries sorgides en països com la Xina, però en lloc de protegir les indústries locals, les va desplaçar a altres països que no estaven inclosos en l'Acord com Sri Lanka, Filipines, Tailàndia, Indonèsia o Bangladesh. Aquest últim, que s'ha convertit en el segon exportador mundial de tèxtil, però també en un dels països amb les pitjors condicions laborals en el sector que va veure florir la seva indústria gràcies a aquest acord.

Als anys 90, amb l'Acord Multifibres encara en vigor, el sector tèxtil va experimentar la transformació definitiva. La progressiva desregulació laboral als països del Nord, unida a la liberalització del comerç, les finances a nivell global i l'abaratiment dels costos del transport marítim, van permetre un intens procés de deslocalització de la

4. Galbi, Douglas A. Centre for History and Economics, King's College, Cambridge. *Child Labour and the Division of Labour in the Early English Cotton Mills*.

5. *Ibidem*.

El 2013, la moda va suposar un 2,7% del PIB espanyol

producció que, si bé és transversal a tots els sectors de l'economia al tèxtil ha estat especialment marcat.

La tendència es va accelerar quan el sector va acabar de liberalitzar-se el 2005, quan va expirar l'Acord Multifibres que el 1995 havia passat a anomenar-se, , Acord sobre els Tèxtils i el Vestit (ATV) després d'algunes modificacions. Això va posar el punt final a les quotes d'importació, tot i que la Xina encara es va veure sotmesa a limitacions en l'increment de les seves exportacions cap als Estats Units i Europa⁶. El tèxtil s'ha convertit, des d'aleshores, en una mercaderia fonamental del comerç internacional.

El cas d'Espanya

El naixement de la indústria a Espanya, com en la majoria dels països europeus, va estar fortament lligat al sector tèxtil. Durant dècades, va ser el motor de la modernització i del creixement econòmic, especialment a Catalunya. Avui dia, el tèxtil ha disminuït la seva importància al panorama econòmic nacional, però segueix sent una de les principals indústries del país. Així, el 2013, la moda va suposar un 2,7% del PIB espanyol⁷. En termes d'ocupació, aquesta aportació és encara més gran, amb el 4,2% dels llocs de treball actius en el mercat laboral, segons l'estudi. A la indústria, el pes de les persones treballadores vinculades a la moda representa el 7,6% del total; i, pel que fa, a la distribució, representa el 18% dels llocs de treball.

La tendència és, tanmateix, a la baixa. Com a la resta del món, durant les últimes dècades l'evolució del sector espanyol del tèxtil i la confecció s'ha caracteritzat per la deslocalització, la subcontractació de la producció i el tancament progressiu de les petites empreses per l'increment de les importacions de productes tèxtils procedents majoritàriament dels països asiàtics⁸. Tanmateix,

des del 2012 s'ha observat un lleuger augment de la producció industrial del sector com a conseqüència de la reducció dels costos laborals a Espanya⁹.

La major part de les empreses que han tancat durant els últims anys eren petites i mitjanes. Però, alhora, a Espanya estan ubicats alguns dels grups més grans de distribució tèxtil del món, com ara Inditex o Mango, així com firmes de calçat de rellevància internacional, com ara Camper. Amb una facturació de gairebé 16 mil milions d'euros en el 2012, el Grup Inditex no només és l'empresa líder del mercat a Espanya i al món, sinó també un model empresarial innovador i d'èxit, basat en l'estalvi de costos de la distribució i en el concepte conegut com *Fast Fashion*, la moda ràpida. Van ser els creatius d'Inditex els qui van decidir augmentar la rotació de les peces de roba: si el consumidor sap que demà potser aquesta peça no estarà ja a la botiga, augmentarà la seva temptació a la compra compulsiva. Això mateix alimenta la diversitat de les firmes i col·leccions, que inclou línies molt barates.

Inditex també va innovar en la seva política publicitària: va substituir la despesa en anuncis de premsa i televisió per una aposta decidida per la presència a llocs centrals i emblemàtics de les ciutats, amb grans aparadors que els serveixen com la millor publicitat. Una *història d'èxit* amb un protagonista, Amancio Ortega, que en alguns cercles es presenta com un model a seguir.

Pel que fa al consum, cada persona gasta aproximadament 437 euros en roba a l'any, segons l'informe *El sector tèxtil i la despesa en peces de vestir a Espanya 2014*¹⁰. Tanmateix, estem lluny de la despesa mitjana registrada en altres països. A Itàlia, per exemple, la despesa puja a gairebé 1492 euros per càpita, mentre als Estats Units, Alemanya i al Regne Unit se superen els 966 euros¹¹.

Cada persona gasta aproximadament 437 euros en roba a l'any

6. Ingeborg Wick (2009). *The social impact of the liberalised world market for textiles and clothing. Strategies of trade unions and women's organisations*. OBS-Workbook 62. A study commissioned by the Otto Brenner Foundation. http://www.otto-brenner-shop.de/uploads/tx_mplightshop/AH62_en_01.pdf

7. Modaes.es amb la col·laboració del Centre d'Informació Tèxtil i la Confecció (Cityc) i Amicca. *Informe Econòmic del Negoci de la Moda a Espanya 2014*.

8. Ministeri d'Indústria, Turisme i Comerç (2007). *El Comerç Tèxtil a Espanya*.

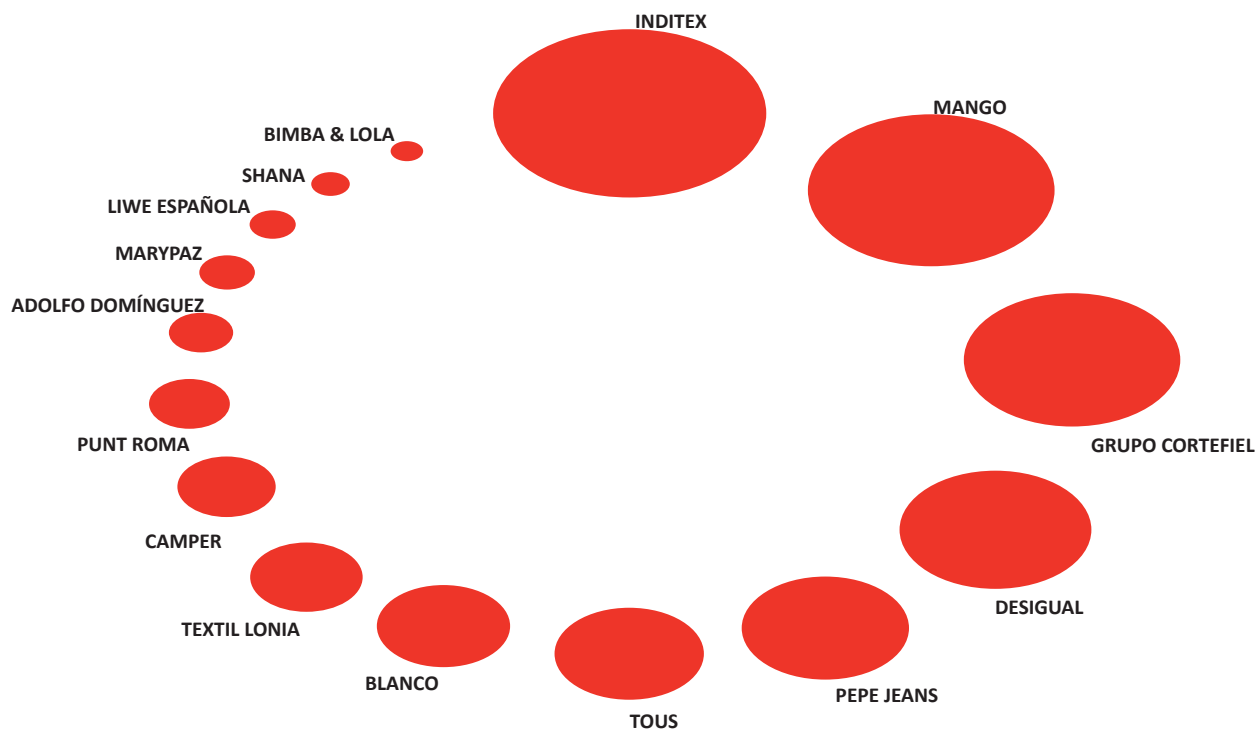
9. Ministeri d'Indústria, Energia i Turisme (2014). Presentacions sectorials. Sector Tèxtil i Confecció.

www.minetur.gob.es/es-ES/IndicadoresyEstadisticas/Presentaciones%20sectoriales/Textil%20y%20confeccion%20C3%B3n.pdf

10. Informe elaborat per l'escola de negocis EAE Business School, 2014.

11. OECD (2010). *Final consumption expenditure of households, Detailed National Accounts (database)*. Conversió de dòlars a euros calculat segons el canvi de divises a 13 de febrer de 2015.

Les principals empreses espanyoles de la moda¹²

INDITEX

Cadenes: Zara, Massimo Dutti, Bershka, Stradivarius, Pull&Bear, Oysho, Zara Home
Facturació 2012: 15.946 M€
Botigues: 6.009
Seu: La Corunya
Altres dades: Cotitza a borsa

MANGO

Cadenes: Mango, He by Mango, Mango Touch...
Facturació 2012: 1.691 M€
Botigues: 2.600 punts de venda
Seu: Barcelona
Altres dades: Controlada per Isak Andic

GRUPO CORTEFIEL

Cadenes: Cortefiel, Women'secret, Springfield, Pedro del Hierro
Facturació 2011: 955 M€ (exercici tancat al febrer de 2012)
Botigues: 1.900 punts de venda
Seu: Madrid
Altres dades: Propietat de CVC, Pai i Permira

DESIGUAL

Cadenes: Desigual
Facturació 2012: 700 M€
Botigues: 330
Seu: Barcelona
Altres dades: Controlada per Thomas Meyer

PEPE JEANS

Cadenes: Pepe Jeans, Hackett
Facturació 2012: 463 M€ (exercici tancat al març de 2012)
Botigues: Més de 300
Seu: Barcelona
Altres dades: Participada per Torreal, Artà Capital i L. Capita Capital y L Capital

TOUS

Cadenes: Tous
Facturació 2011: 326 M€
Botigues: 400
Seu: Barcelona
Altres dades: Propietat de la família Tous

BLANCO

Cadenes: Blanco y Blanco Accessories
Facturació 2012: Prop de 300 M €
Botigues: 240 (procés de tancament)
Seu: Madrid
Altres dades: En concurs de creditors

TEXTIL LONIA

Cadenes: CH, Purificación García
Facturació 2011: 252.45 M€
Botigues: 70 (PG) y 100 (CH)
Seu: Ourense
Altres dades: Propietat de la família Domínguez

CAMPER

Cadenes: Camper, Camper Together
Facturació 2012: Més de 200 M €
Botigues: 150
Seu: Mallorca
Altres dades: Propietat de la família Fluxà

PUNT ROMA

Cadenes: Punt Roma
Facturació 2011: Més de 200 M €
Botigues: Més de 200
Seu: Barcelona
Altres dades: Empresa familiar

ADOLFO DOMÍNGUEZ

Cadenes: Adolfo Domínguez, U
Facturació 2012: 148,45 M€
Botigues: 695
Seu: Ourense
Altres dades: Cotitza a borsa

MARYPAZ

Cadenes: MaryPaz
Facturació 2012: 176 M€
Botigues: Més de 400
Seu: Sevilla
Altres dades: Propietat de la família Aguaded

LIWE ESPAÑOLA

Cadenes: Inside, Inside Shoes
Facturació 2012: 111,1 M€
Botigues: 294
Seu: Múrcia
Altres dades: Cotitza a borsa

SHANA

Cadenes: Shana, Double Agent
Facturació 2012: 100 M€
Botigues: Més de 200
Seu: Barcelona
Altres dades: Propietat de Julián Imaz

BIMBA & LOLA

Cadenes: Bimba & Lola
Facturació 2012: 70 M€
Botigues: 160
Seu: Vigo
Altres dades: Propietat de la família Domínguez

12. Modaes.es *El Mapa de la Moda (I): Els grans grups de moda a Espanya*
www.modaes.es/back-stage/20130515/el-mapa-de-la-moda-i-los-grandes-grupos-de-moda-en-espana.html

2. El mercat global del tèxtil i els seus desequilibris comercials

El terme globalització és, segons Gisela Notz¹³, un invent de les escoles d'administració americanes que «suggereix que només sobreviuen les empreses que s'adeqüen a temps i sense contemplacions a una nova competència global», com si només pogués sobreviure l'empresa que ingressa en aquest joc de la globalització del capital. En els últims 30 anys, les transnacionals s'han consolidat com a actors protagonistes del sistema econòmic, amb una influència política creixent. Els grans *holdings* verticals -això és, els grups empresarials que controlen els diferents moments de la cadena de producció- han anat evolucionant cap a firmes que conserven per a ells només les activitats més rendibles de cada sector i externalitzen tota la resta a través de denses xarxes de subcontractes. Això és així a tota l'economia, però el tèxtil és un dels sectors en que això ha succeït de manera més generalitzada i visible. Moltes firmes no tenen només un taller de costura. S'han especialitzat en el disseny i la distribució i la confecció es deixa a empreses subcontractades que tenen la seva base a determinats països amb costos laborals molt baixos. Així doncs, es queden amb la part més lucrativa del negoci, que és la distribució, limiten la seva intervenció en la cadena de producció i, alhora, s'internacionalitzen fins a compondre grups de distribució tèxtils cada vegada més grans i presents als carrers d'arreu del món globalitzat.

A la pràctica, el que s'ha anomenat globalització és una nova forma d'organització de la producció i la distribució de la riquesa global que congrega dos fenòmens importants: la deslocalització de la producció i la creixent importància de les empreses transnacionals (ETNs). La interacció d'ambdós processos ha dut, com veiem, a una dissolució de les responsabilitats, una baixada internacional dels salaris i la consolidació del poder corporatiu, amb una influència política cada vegada més gran.

A dia d'avui, el tèxtil és, potser, el sector de l'economia global on es reproduïx de manera més gràfica l'estruc-

©JUN-YUTAKA NAGATA

tura de producció i comercialització del sistema econòmic capitalista a la seva fase de la globalització. El cotó i altres fibres viatgen als tallers tèxtils del sud-est asiàtic, l'Índia o el Marroc on les treballadores, en la gran majoria dones, cusen les peces de roba en lamentables condicions laborals, de seguretat i higiene. Els amos dels tallers venen les peces de roba a les grans firmes de la moda internacional, que comercialitzen els seus dissenys exclusius als aparadors de París, Madrid o Milan, en una cadena que sovint posa la rendibilitat

Moltes firmes s'han especialitzat en el disseny i la distribució i la confecció es deixa a empreses subcontractades

¹³. Notz, Gisela (2006). *Gènere en el treball sindical. Globalització o la feminització del treball*.

© UN-GRANT M'CLEAN

econòmica per davant de qualsevol altra consideració social o medi ambiental.

El sector tèxtil i del calçat ha acabat per conformar un mercat global on sobresurten un grup de corporacions multinacionals cada vegada més concentrades i una diàspora de maquiles; és a dir, tallers ubicats a països en vies de desenvolupament, que aprofiten els *avantatges* de la mà d'obra barata i que es vinculen a les multinacionals del sector a través de xarxes de subcontractació de vegades complexes. La fase de producció es deslocalitza als països del Sud, sobretot del sud-est asiàtic, on els sous baixos batien rècords. Bangladesh conserva aquest trist honor amb un salari mínim de 50 euros al mes, tot i la important pujada del 77% que es va produir després del terrible esfondrament de l'edifici Rana Plaza -on operaven diversos tallers tèxtils- que va acabar amb 1130 morts i més de 1500 persones ferides¹⁴.

Davant de les pujades de salaris a l'Àsia, la indústria va començar a desplaçar-se a l'Àfrica, a països com ara Etiòpia i Sud-àfrica¹⁵. Mentrestant, els gegants de la distribució i la moda com ara Inditex, Gap i H&M lluiten per fer-se amb nous mercats a través de plans detallats d'expansió internacional.

Aquestes condicions laborals que hem assenyalat són fruit, en bona part, dels desequilibris comercials que es donen en la indústria del tèxtil, que ha patit un important procés de liberalització durant les últimes dècades que ha dut a deslocalitzar la producció a països pobres, mentre les activitats més rendibles segueixen controlades

per grans multinacionals europees i nord-americanes. En aquest sentit, l'Organització Mundial del Comerç (OMC) defineix el sector tèxtil de la següent manera:

«El sector tèxtil és ahora una indústria intensiva en treball i amb salaris baixos i un sector innovador, segons el segment del mercat en què un se centri. En el mercat de la moda d'alta qualitat, la indústria es caracteritza per la tecnologia moderna, les persones treballadores i dissenyadores relativament ben pagades i un alt grau de flexibilitat [...]»¹⁶.

Aquesta definició de l'informe de l'OMC posa de manifest les grans diferències que es donen dins de la mateixa indústria tèxtil. Així, el 60% de la producció mundial de peces de vestir es concentra a l'Àsia, però les grans passarel·les encara segueixen sent a París, Nova York i Londres. Tanmateix, organitzacions internacionals com ara el Fons Monetari Internacional (FMI) o el Banc Mundial han defensat durant dècades la bonança del sector tèxtil a l'hora de reduir la pobresa d'aquells països on s'instal·la. Diversos estudis han assenyalat, per exemple, com el sector ha contribuït a reduir el percentatge de persones sota el llindar de la pobresa a Cambodja. Tanmateix, els sindicats del país denuncien que les estadístiques gairebé no s'han actualitzat i no s'ha inclòs l'augment dels preus registrat durant els últims anys. El 2008, el diari local *Phnom Penh Post* va publicar la situació de les 30000 dones que havien deixat els seus llocs de treball a les fàbriques en uns sis mesos per treballar en bordells o establiments similars, a causa de la inflació¹⁷.

D'altra banda, com assenyalava Albert Sales i Campos a la seva *Guia per a vestir sense treball esclau*¹⁸, hi ha un denominador comú entre els països que alberguen grans centres de producció tèxtil: tots ells estan fortament

En el cas del cotó, el paper dels agents especuladors és més important que en altres matèries primeres

14. El País. internacional.elpais.com/internacional/2013/06/14/actualidad/1371225314_748245.html

15. Modaes.es www.modaes.es/entorno/20140721/etiopia-y-sudafrica-las-nuevas-bangladesh.html

16. Hildegunn Kyvik Nordås. *The Global Textile and Clothing Industry post the Agreement on Textiles and Clothing*.

17. *Phnom Penh Post* (2008). *Inflation driving women out of the factories into beer gardens*. www.phnompenhpost.com/national/inflation-driving-women-out-factories-beer-gardens

18. Sales i Campos, Albert. Setem Catalunya (2013). *Guia per a vestir sense treball esclau*.

Deslocalització

COTÓ*							
Països productors		Països exportadors		Països consumidors		Països importadors	
Xina	27,2	EUA	31	Xina	39,92	Xina	25
Índia	25,7	Índia	16	Índia	17,69	Bangladesh	13
EUA	10,7	Austràlia	8	Pakistan	9,34	Turquia	10
Pakistan	7,8	Uzbekistan	8	Turquia	4,80	Vietnam	9
Brasil	6,6	Brasil	7	Brasil	3,90	Indonèsia	8

Font: elaboració pròpia a partir de les dades extretes de la web http://es.cottoninc.com/MonthlyEconomicLetter_ES/#3

* Percentatge respecte del total

endeutats amb la banca privada i amb les institucions internacionals, com l'FMI i el Banc Mundial, que han imposat a aquests països plans d'ajustament orientats a l'exportació i la millora de la competitivitat. Això és molt profitós per a les elits locals però té els treballadors i treballadores entre els seus principals perdedors.

Especulació i subsidis

En el cas del cotó, entren en joc també els mercats financers que desestabilitzen els preus. En aquests mercats, les matèries primeres es poden vendre en temps present -avui compro, avui rebo- però, en general, solen comercialitzar-se sota la forma de futur o d'opcions. En el primer cas, comprador i venedor es comprometen a intercanviar una mercaderia en el futur, però al preu de mercat del dia en què s'ha arribat a l'acord. En el segon, el comprador obté un dret a comprar una mercaderia, però no té l'obligació de fer-ho.

Aquests mercats de futur són, en realitat, places d'especulació i els contractes rarament es materialitzen: segons l'Organització de les Nacions Unides per a l'Alimentació i l'Agricultura (FAO) en el 98% dels casos no hi ha transacció de la mercaderia i el contracte es cancel·la o es torna a vendre abans¹⁹. Com passa amb tantes altres matèries primeres que també cotitzen en aquests mercats, l'acció dels especuladors fa gairebé impossible per als petits agricultors i agricultores preveure els preus per avançat i calcular així els seus ingressos i costos. En el cas del cotó, a més, el paper dels agents especuladors és més important que en altres matèries primeres, segons apunta el Banc Mundial. Així, mentre per a altres productes s'han desenvolupat mercats paral·lels on es compren les ma-

tèries primeres directament als productors, en el cas del cotó²⁰ aquests mercats segueixen jugant un paper fonamental pels alts costos de transacció²¹.

A tot això s'afegeixen els subsidis al cultiu de cotó, especialment als Estats Units, que han mantingut els preus baixos durant anys, la qual cosa ha afectat fonamentalment als qui es dediquen al seu cultiu en països africans, segons la FAO. Aquest organisme assegura que l'eliminació del suport a la producció de cotó arreu del món incrementaria els preus d'aquest producte fins a un 11%²².

El sector tèxtil en xifres

Actualment, els principals productors mundials de cotó són la Xina i l'Índia, seguits dels Estats Units, Pakistan i Brasil. Tant la Xina com l'Índia i el Pakistan, i en menor mesura Brasil, processen les seves collites majoritàriament en el mateix país i les utilitzen per alimentar les seves pròpies indústries. Tanmateix, els Estats Units exporten la seva producció subsidiària, com ja hem apuntat, fonamentalment a la Xina, Turquia, Vietnam i Mèxic. Així com succeeix amb altres mercaderies, el sector ha patit la competència deslleial de les polítiques comercials dels Estats Units que, en beneficiar els seus exportadors amb subsidis governamentals, pressionen els preus a la baixa i competeixen de forma deslleial.

Entre els principals països importadors es troben, a més, els països del sud-est asiàtic, que no produeixen cotó però sí tenen una forta indústria tèxtil, com ara Bangladesh, Vietnam o Indonèsia.

19. FAO (2010). *Price surges in food markets. How should organized futures markets be regulated?* Policy Brief.

20. Banc Mundial. *Priorities for Sustainable Growth: A Strategy for Agriculture Development in Tajikistan. Technical Annex 2. Cotton Sector in the Global Context.*

21. Els costos de transacció són els costos implícits en un intercanvi econòmic. Aquests costos varien segons el país, però inclouen, entre altres, les comissions dels intermediaris, els costos de transport, la burocràcia o la incertesa relacionada amb la volatilitat dels preus.

22. FAO (2005). *L'estat dels mercats de productes bàsics agrícoles 2004.*

23. Egipte no apareix en el rànquing de productors, però el seu cotó és el més cotitzat. Se'l considera el de més qualitat del món. Es cultiva a la vall del Nil, un entorn que propicia el creixement de boles de cotó més grans, de les quals s'obtenen fibres de més longitud que les habituals. El resultat és un fil més fi i delicat, alhora que resistent i durador, que arriba a ser considerat un bé de luxe.

24. National Cotton Council of America (2015).

PRINCIPALS EXPORTADORS ²⁵				PRINCIPALS IMPORTADORS ²⁶			
Tèxtil		Peces de vestir		Tèxtil		Peces de vestir	
Xina	33,1	Xina	38	UE	24,5	UE	38,5
Índia	5,3	Itàlia	5	EUA	8,6	EUA	19,9
Alemanya	5,1	Bangladesh	5	Xina	6,6	Japó	7,7
EUA	4,7	Alemanya	4	Vietnam	3,0	Canadà	2,1
Itàlia	4,6	Turquia	3	Japó	3,0	Rússia	2,10

Font: elaboració pròpia a partir de dades de l'any 2012 ofertes per l'OIT i l'OMC. Percentatge respecte al total

El cas de la Xina és especialment important per les seves dimensions. No només és el primer país productor de cotó del món, sinó que també n'és el primer importador. Amb aquestes dues referències podem fer-nos una idea de la quantitat ingent de cotó que necessita per abastir la seva indústria tèxtil, punt que veurem a continuació.

Les estadístiques de l'Organització Mundial del Comerç distingeixen entre el *tèxtil* - productes que en la composició contenen matèries tèxtils -, i les *peces de vestir* -productes tèxtils, exclosos de la primera categoria, que estan destinats a la vestimenta de les persones-. Així, segons dades d'aquest organisme internacional, en el 2012 es van exportar 708.000 milions de dòlars en tèxtil, dels quals 423.000 milions de dòlars corresponien a peces de vestir. En termes relatius, els tèxtils suposen un 1,6% de les exportacions mundials i un 2,5% en el cas de les manufactures, mentre les peces de vestir suposen un 2,4% (3,7% per a les manufactures). Quant a la tendència, el ritme de producció tèxtil i de confecció ha crescut al món a una mitjana anual aproximada de l'1,2%, però s'ha concentrat en els països en desenvolupament, on ha crescut al 2,7% anual i, més concretament, als països asiàtics en desenvolupament, amb un 3,6% anual²⁷. La Xina és, des de 2010, la principal exportadora de tèxtil, amb un 33% del total del mercat de tèxtils i un 33% per a les peces de vestir.

L'espectacular creixement econòmic de la Xina durant els últims anys ha canviat substancialment el mercat internacional de peces de vestir. Malgrat la pujada de salaris al país, la Xina s'ha adaptat amb la mecanització dels seus centres de producció, però bona part de la producció de

menor qualitat s'ha traslladat al sud-est asiàtic. D'altra banda, l'increment del nivell de vida ha suposat un augment considerable de la demanda del sector tèxtil i les importacions des de l'exterior s'han incrementat durant els últims anys de forma contínua, procedents precisament de països menys desenvolupats, com Bangladesh, Cambodja o Myanmar²⁸. Així, l'esquema de desigualtat d'aquesta indústria es reproduïx de nou, però en aquest cas lluny del clàssic model Nord-Sud.

Concentració del sector

D'altra banda, resulta especialment curiós l'accelerat procés de concentració i internacionalització de les empreses d'aquest sector, especialment als mercats occidentals. Així, segons un estudi de la Comissió Europea, tot i que la taxa de concentració del sector detallista de moda a Europea varia segons el país, les grans marques controlen almenys el 40% del mercat en el cas dels països mediterranis i arriben a acaparar fins el 80% a Anglaterra i als països nòrdics²⁹.

El grup gallec Inditex, el suec H&M i el nord-americà Gap es reparteixen bona part del pastís. El 2013, Inditex (el grup fundat pel gallec Amancio Ortega, que té Zara com a firma insígnia) va mantenir el lideratge mundial amb una xifra de negoci de 16.724 milions d'euros i 6.340 botigues repartides per 88 països. El segueix H&M, amb una xifra de negoci de 14.497 milions d'euros i 3.132 botigues. L'altra gran competidora, Gap, va assolir el 2013 la xifra de 11.708 milions amb la seva xarxa de 3.450 botigues³⁰. El conjunt també inclou firmes de calçat i roba esportiva, com ara Nike i Adidas, i les firmes de luxe, com Christian Dior³¹. ●

25. Organització Internacional del Treball (2014). *Salaris i temps de treball en els sectors dels tèxtils, el vestit, el cuir i el calçat*.

www.ilo.org/wcmsp5/groups/public/---ed_dialogue/---sector/documents/publication/wcms_300643.pdf

26. Organització Mundial del Comerç (2014). *Estadístiques del comerç internacional 2013*. www.wto.org/spanish/res_s/statistics/its2013_s/its13_merch_trade_product_s.pdf

27. Ministeri d'Indústria, Turisme i Comerç (2007). *El Comercio Textil en España*. www.portaldelcomercioclm.com/publicaciones/El%20Comercio%20Textil%20en%20Espana%F1a.pdf

28. International Trade Centre (ITC) 2011. *The Chinese Market for Clothing*.

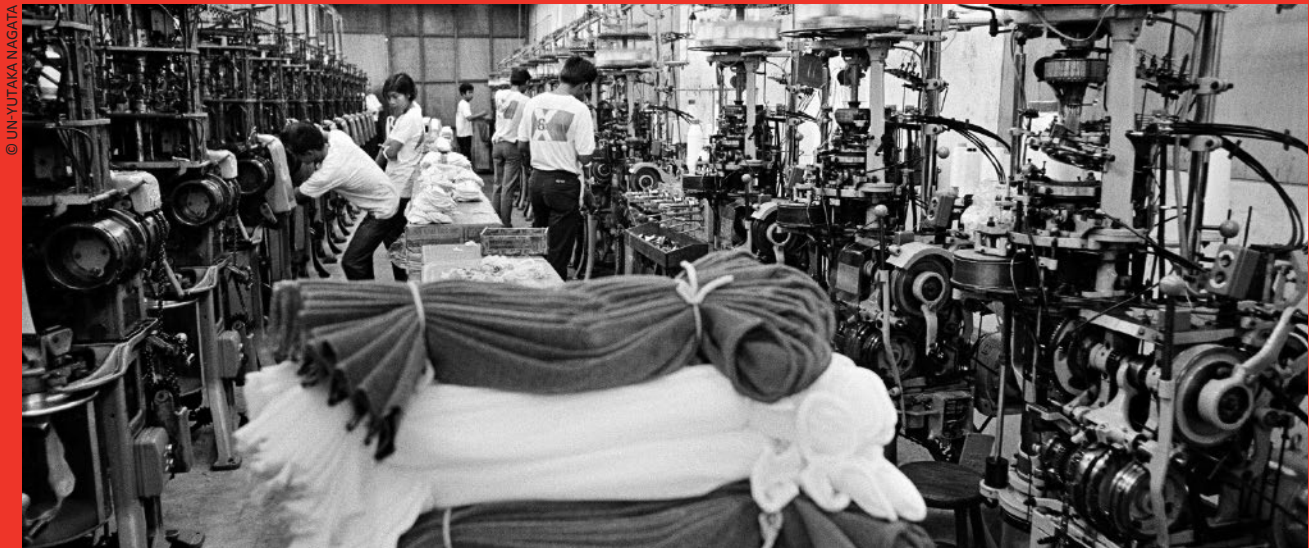
29. Comissió Europea (2010). *On Retail Services in the Internal Market. Accompanying document to the Report on Retail Market Monitoring: "Towards more efficient and fairer retail services in the Internal Market for 2020"*. Commission Staff Working Document.

30. Modaes.es (2014). *Inditex bat en el seu pitjor any H&M i Gap en vendes comparables*.

www.modaes.es/empresa/20140324/inditex-bate-en-su-peor-ano-a-hm-y-gap-en-ventas-comparables.html

31. Modaes.es. *Les vint majors empreses de moda del món*. www.modaes.es/back-stage/20120419/las-20-mayores-empresas-de-moda-del-mundo.html

3. La cadena de producció

© UN-YUITAKA NAGATA

Com apuntàvem a la introducció d'aquest quadern, la indústria tèxtil és un dels sectors que millor representa la tendència a la deslocalització i la subcontractació o tercerització que s'ha consolidat a nivell internacional durant les últimes dècades. Eva Kreisler, de SETEM/Campanya Roba Neta³², assenyala que, a través de cadenes de subcontractació, les multinacionals «deslocalitzen la producció i també deslocalitzen el risc; subcontracten responsabilitats». Les empreses no disposen de centres de producció i les empreses subcontractades han de competir per aconseguir les comandes, la qual cosa ha suposat una dura competició en preus, amb el conseqüent empitjorament de les condicions socials i mediambientals.

Sovint, a aquests proveïdors se'ls exigeixen dures clàusules a través de les quals han d'assegurar produccions canviants, emmagatzematge i fins i tot transport amb uns marges de benefici per a les fàbriques cada vegada més reduïts. Davant d'aquesta pressió creixent, les petites factories han anat tan-

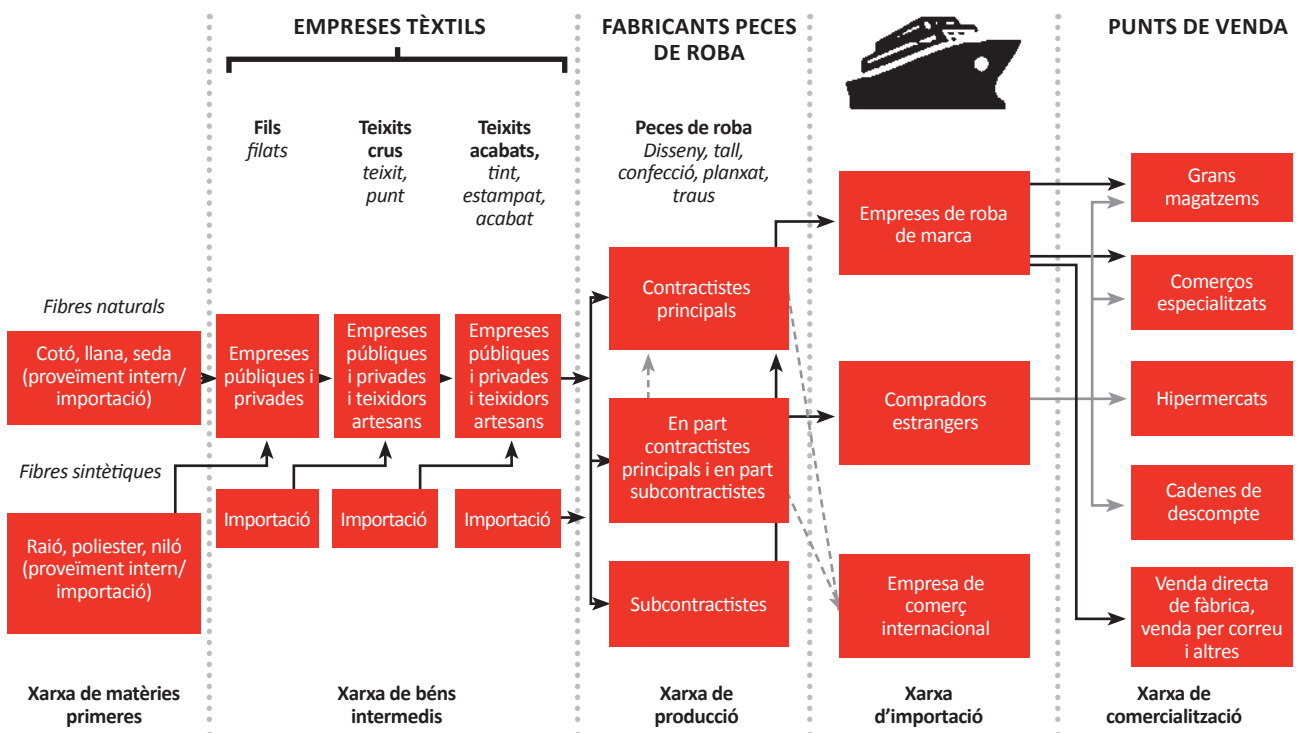
cant a favor de centres més grans i els proveïdors han passat, per una banda, a ser més dependents de les grans multinacionals de distribució -ja que aquestes al seu torn s'han concentrat- alhora que han reforçat la seva posició com a actors de la cadena de subministrament³³. Així, la major part de les multinacionals han reduït el nombre de proveïdors, almenys en teoria, amb l'objectiu de reduir costos. Tanmateix, a la pràctica, aquests centres de producció segueixen recorrent a tallers il·legals i al treball a les llars per satisfer les exigents comandes de la indústria. En aquest sentit, en molts casos, sobretot en països com ara Cambodja o la Xina, les condicions laborals dels centres de producció legals han millorat, però la pressió s'ha traslladat als treballadors i treballadores que operen a l'ombra, com veurem més endavant.

Aquesta lògica de la subcontractació i manca de transparència no és exclusiva dels tallers de costura i afecta tota la cadena de producció, des de l'obtenció de les matèries primeres a la distribució i el consum.

32. La Campanya Roba Neta (CRN) és una xarxa internacional de defensa dels drets humans a la indústria de roba i calçat esportiu. Des de 1989, treballa pel respecte dels drets fonamentals i per l'apoderament dels treballadors i treballadores. Les organitzacions membres inclouen sindicats i ONGs que cobreixen un ampli ventall de perspectives i interessos, com drets humans, incidència política o reducció de la pobresa. A Europa està present en 17 països i, a nivell mundial, col·labora amb una xarxa formada per més de 250 organitzacions i sindicats en els països productors de roba i amb organitzacions de defensa de drets laborals als Estats Units, Canadà i Austràlia. www.cleanclothes.org. A Espanya, SETEM és l'organització coordinadora d'aquesta campanya. www.ropalimpia.org

33. Ingeborg Wick (2009). *The social impact of the liberalised world market for textiles and clothing. Strategies of trade unions and women's organisations*. OBS-Workbook 62. A study commissioned by the Otto Brenner Foundation. www.otto-brenner-shop.de/uploads/tx_mplightshop/AH62_en_01.pdf

Cadena de subministrament dels sectors tèxtils i el vestit

Font: Organització Internacional del Treball. www.oit.org/wcmsp5/groups/public/---ed_dialogue/---sector/documents/publication/wcms_300643.pdf

L'extracció de les fibres

Tradicionalment, la indústria tèxtil es va expandir vinculada a les fibres naturals com ara la llana, el lli o la seda. Tanmateix, en els últims anys s'ha estès l'ús de fibres artificials que procedeixen del petroli, com ara la poliamida, poliàcril, viscosa, elastà, niló, raió o polièster. Aquest tipus de materials ja representen al voltant de la meitat de la demanda mundial. Tot i així, hi ha un mate-

rial natural que conserva el seu protagonisme en el tèxtil contemporani: el cotó.

El cultiu intensiu del cotó comporta importants impactes socials i ambientals. Per començar, perquè és un gran consumidor d'aigua. A més a més, és una de les plantes que més productes químics absorbeix. Segons FEM Internacional³⁴, el cotó suposa el 2,4% de l'àrea cultivable al món, però acumula el 25% dels insecticides i el 10% dels pesticides

El cotó suposa el 2,4% de l'àrea cultivable al món, però acumula el 25% dels insecticides i el 10% dels pesticides

34. FEM és una organització no governamental fundada al Canadà el 2005 que, segons la seva pàgina web, ajuda a les dones en el món a independitzar-se com a «individus, ciutadans, empresàries i líders de les seves comunitats». Els seus projectes se centren en indústries amb un forta presència d'ocupació femenina, com la indústria tèxtil, la moda o l'artesania.

Produir uns texans requereix gairebé 7.000 litres d'aigua si se sumen els recursos necessaris per al cultiu, el blanqueig del cotó, el tenyit i el pre-rentat

pesticides. Els riscos augmenten amb l'avenç del cotó transgènic Bt³⁵, alterat genèticament per produir una toxina insecticida. Els impactes socials del cotó transgènic són similars als d'altres OGM (Organismes Genèticament Modificats). D'una banda, requereixen un ús més intensiu d'agroquímics, alguns d'ells, perillosos per a la salut³⁶. D'altra banda, el cotó transgènic resulta rendible per als grans monocultius i no tant per als petits productors, que han de fer inversions en tecnologia i comprar llavors més cares -les Bt són molt més cares que les llavors convencionals-. Això provoca que els camperols i les camperoles acabin per endeutar-se i, sovint, es vegin obligats a abandonar les seves terres³⁷.

La preparació

Una vegada obtingudes les fibres, queda per endavant un llarg procés fins que el teixit està llest per a la costura: preparació de les fibres, filat i teixit, gasejat i desencolat, tintat, estampació -amb ús de colorants de vegades tòxics-, etcètera. La majoria d'aquests passos resulta contaminant per al medi ambient i tòxic per a la salut dels qui treballen. Així, el desmotatge, que és el següent pas després de la recollida del cotó, produeix moltes deixalles i l'exposició a la pols del cotó pot provocar malalties respiratòries greus, com la bissinosis.

El rentat dels teixits sol suposar un ús abundant de detergents, suavitzants i altres substàncies que sovint són tòxiques. El mateix passa amb el blanqueig i tenyit de les teles, que provoca un important consum d'aigua i la seva contaminació, quan no es fa en condicions òptimes. Segons FEM Internacional, produir uns texans requereix gairebé 7.000 litres d'aigua si se sumen els recursos necessaris per al cultiu, el blanqueig del cotó -que de forma natural és beix-, el tenyit i el pre-rentat característic d'aquestes peces. També cal tenir en compte que, de vegades, s'utilitzen certes tècniques de tenyit que resulten molt agressives per a la salut de les persones treballadores, com ara el *sandblasting*³⁸, que analitzarem més endavant.

El taller de costura

Al sector tèxtil, l'explotació laboral és la norma més que l'excepció. Segons l'informe *Salaris Dignes*³⁹ de la Campanya Roba Neta, cap de les 50 companyies líders del sector tèxtil al món garanteix salaris dignes, malgrat que així ho recullen en els seus manuals de Responsabilitat Social Corporativa (RSC). L'estructura de poder global ha permès, com veiem, que les empreses del sector reduïdes a les tasques de disseny, distribució i comercialització, encarreguin la producció allà on els salaris són més reduïts i les condicions de sindicació més precàries. Els països del sud-est asiàtic han atret les inversions del sector tèxtil per comptar amb els salaris mínims legals més baixos del món, com Bangladesh i Vietnam. Ho tractarem àmpliament al proper capítol. ●

Cap de les 50 companyies líders del sector tèxtil al món garanteix salaris dignes

35. Greenpeace (2010). *Quina collita de cotó?* www.greenpeace.org/espana/es/reports/que-cosecha-de-algod-n/

36. Segons Greenpeace, fins a 26 plaguicides químics diferents, alguns d'ells classificats com a Extremadament o Altament Perillosos per l'Organització Mundial de la Salut. A més, la situació empitjora amb el pas del temps, ja que les plagues es van fent més resistents i cal utilitzar cada vegada més agroquímics.

37. Documental *Nero's Guest*, sobre els suïcidis de camperols a l'Índia: www.youtube.com/watch?v=4q6m5NgrCJs

38. El *sandblasting* és la tècnica més utilitzada per destenyir texans i donar-los un aspecte desgastat. Consisteix en aplicar raigs de sorra a pressió sobre la tela. Com veurem més endavant, aquesta tècnica provoca seriosos casos de silicosis en els treballadors que poden provocar la mort en pocs anys.

39. Setem-Campanya Roba Neta (2014). *Salaris Dignes. El salari que paguen les marques a les persones que confeccionen la nostra roba és suficient com per costejar-se la vida?*

4. Les condicions laborals

© UN-GRANT MICLEAN

La indústria tèxtil és una de les més senyalades pel que fa a les condicions laborals: el salari mitjà al món globalitzat és de 6 euros diaris per als qui confeccionen la nostra roba en un sector que mou diàriament 34.000 milions d'euros només a Europa⁴⁰. El 80% de les persones treballadores de tèxtil i confecció són dones⁴¹ i, cada vegada, un nombre més alt d'elles viu als països del sud-est asiàtic i l'Índia, que atrauen les inversions del sector amb el seu «avantatge corporatiu»: els salaris baixos, les jornades extenuants i unes pèssimes condicions de seguretat i higiene. A Cambodja, manifestacions de centenars de milers de treballadores exigeixen millores salarials, men-

tre a Bangladesh reclamen millores en seguretat. Viuen situacions crítiques mentre les grans empreses del sector acumulen beneficis milionaris.

Salaris indignes

Durant els últims anys, l'Organització Internacional del Treball (OIT) ha començat a cridar l'atenció sobre un fenomen cada vegada més estès en els centres de producció de mig món: el dels «treballadors/es pobres». És a dir, aquelles persones que, tot i tenir feina, viuen amb menys d'un dòlar al dia per cada membre de la seva família. Segons l'OIT, un 30% de la força de treball mundial, 910 milions de treballadors i treballadores⁴², entrarien dintre d'aquesta definició. Són, per exemple, els qui treballen en les anomenades *sweatshops* (maquiles que atrauen multinacionals pels seus baixos costos). D'aquí la necessitat de parlar de «salari digne» que, segons la definició de l'OIT, seria el que permet guanyar prou diners perquè la persona treballadora i la seva família surtin de la pobresa, no només de forma temporal sinó permanent.

L'informe Salaris Dignes⁴³ de la Campanya Roba Neta subratlla com, malgrat fer front a jornades de 12 i 14 hores, les treballadores del sector obtenen salaris que

El salari mitjà al món globalitzat és de 6 euros diaris per als qui confeccionen la nostra roba

40. Segons l'informe *Salaris Dignes*.

41. *Ibidem*.

42. OIT (2012). *Global Employment Trends 2012*.

43. *Op. cit.*

44. Anunciat a mitjan de novembre 2014 www.cleanclothes.org/ua/2014/cases/cambodia-wage-struggle

estan molt lluny d'ajudar-les a sortir de la pobresa. En el cas de Cambodja, el recent increment del salari mínim a 128⁴⁴ dòlars mensuals queda encara lluny dels 283 dòlars que l'Asia Floor Wage Alliance⁴⁵ calcula que serien necessaris per cobrir les necessitats de les i els treballadors. La Campanya Roba Neta repassa l'actuació de les empreses líders del sector, entre les quals n'hi ha d'espanyoles, i conclou que marques com ara Inditex, Mango i Desigual han de desenvolupar paràmetres que garanteixin el pagament d'un salari digne i publicar-ne informació al respecte. Aquestes condicions laborals es mantenen gràcies a la feblesa o inexistència dels sindicats, com veurem més endavant.

Tanmateix, el problema no és exclusiu dels països del Sud. Els països industrialitzats també pateixen la duresa del sector a les seves cadenes de producció. Segons el Worker Rights Consortium⁴⁶, fins a un 43% dels treballadors i treballadores del sector als Estats Units no cobren el mínim estipulat i un 71% no cobren per les hores extra-realitzades. Les dades de la Fair Labor Association, que inclouen també els centres tèxtils europeus, són també alarmants: un 58% dels proveïdors no paguen el mínim i el 68% refusa remunerar les hores extraordinàries⁴⁷.

En els darrers anys, la societat civil ha denunciat aquest tipus de situacions. Tanmateix, els intents per millorar la situació xoquen amb una realitat: la globalització provoca que el sector de la moda busqui sempre els costos més baixos i, per tant, qui pugui els salaris s'exposa a perdre inversions estrangeres que migren a països veïns que ofereixen les condicions més «avantatjoses». Les empreses viuen en contradicció constant entre la lògica de competitivitat en el mercat i els seus codis de Responsabilitat Social Corporativa que plantegen tot el que l'empresa hauria de fer per ser socialment responsable, però sense cap obligació legal.

Treball esclau

Allà on els salaris no són prou baixos com per atraure les inversions globals, el recurs dels emprenedors del tèxtil radica en la clandestinitat. L'Organització Internacional del Treball (OIT) calcula que al voltant 21 milions de per-

La globalització provoca que el sector de la moda busqui sempre els costos més baixos i, per tant, qui pugui els salaris s'exposa a perdre inversions estrangeres

sones arreu del món treballen en condicions de treball forçós en les diverses formes que adopta l'esclavitud moderna, com la servitud per deutes. El tèxtil i el treball agrícola són els dos sectors en què aquesta explotació extrema està més generalitzada.

A l'Argentina, per exemple, el tèxtil ocupa el 78% dels treballadors i treballadores en negre del país, segons la pròpia Cambra d'Indústria Indumentària. En la majoria dels casos, es tracta d'immigrants i la majoria són d'origen boliviana. Sovint són captats al seu país d'origen, per coneguts o familiars. Va ser el cas de la Delia, el testimoni de la qual s'aproxima més a una situació d'esclavitud que d'explotació laboral⁴⁸. Va ser captada a través d'enganys amb la promesa de dòlars fàcils i, una vegada a Buenos Aires, li van retenir els documents i va ser obligada a treballar de franc, fins a 16 hores diàries, per cobrir les despeses del viatge i de l'alimentació.

La situació és molt semblant a São Paulo, on també és la migració boliviana qui sosté la productivitat del sector tèxtil, gràcies a tallers clandestins que proveeixen a grans marques. Cada any, les autoritats han desmantellat aquest tipus de tallers i han «alliberat» els qui hi treballen, en la seva majoria, bolivians i peruans.

45. L'Asia Floor Wage Alliance, o Aliança per un Salari Digne a Àsia, en la seva traducció al català, és una xarxa de sindicats, organitzacions laborals i de drets humans i altres associacions que treballa per calcular i exigir un salari mínim vital per als treballadors d'Àsia. Tenen membres a l'Índia, Bangladesh, Cambodja, Sri Lanka, Tailàndia, la Xina i Hong Kong

46. Worker Rights Consortium és una organització independent que vigila el compliment dels drets dels treballadors per combatre les anomenades *sweatshops*.

47. Miller, Doug. School of Design. University of Northumbria. *Towards Sustainable Labour Costing in the Global Apparel Industry: Some evidence from UK Fashion Retail*.

48. Relat complet a: Col·lectivo Simbiosis Cultural y Col·lectivo Situaciones, De chuequistas y overlockas. Una discusión en torno a los talleres textiles, Tinta Limón, Buenos Aires, 2011. tintalimon.com.ar

Per la seva banda, a l'Àsia destaca el cas de l'Índia, on s'ha estès, fonamentalment al sud del país, el sistema de *Sumangali*, un esquema d'ocupació infantil en el qual les joves, gairebé sempre menors de 18 anys, treballen entre 3 i 5 anys en tallers tèxtils per poder pagar després la seva dot⁴⁹. Tal i com va denunciar SOMO⁵⁰ en el seu recent estudi *Flawed Fabrics (Teles imperfectes)*⁵¹, les condicions de treball són tan dures -amb jornades de 60 hores setmanals i fins i tot més, i sovint amb una restricció total dels moviments de les aprenents, i la paga tan escassa- que s'han considerat una forma d'esclavitud moderna.

El tèxtil i la feminització de la pobresa

El sector tèxtil és un dels més intensius en força de treball i un dels més feminitzats: el 80% de les treballadores són dones i la majoria són joves. Malgrat això, tal com assenyala la Campanya Roba Neta als seus estudis, «a la major part dels llocs guanyen menys que els homes, fins i tot per fer la mateixa feina d'operari qualificat»⁵². Així, si a nivell general les dones cobren entre un 10% i un 50% menys que els homes per realitzar feines similars o de valor comparable, aquesta esquerda salarial és especialment marcada en el sector de la confecció.

Aquesta discriminació salarial implica que les dones «tenen més probabilitat d'estar desnodrides i de no

El sector tèxtil és un dels més intensius en força de treball i un dels més feminitzats: el 80% de les treballadores són dones i la majoria són joves

tenir una llar decent, ni accés a assistència mèdica o a serveis comunitaris com l'aigua neta i condicions de salubritat»⁵³. A més, com es veuen obligades a treballar més per arribar a final de mes, és comú que pateixin esgotament i lesions causades per l'estrès i la sobrecàrrega de treball.

El tèxtil és, per tant, un bon exemple de com la globalització ha provocat la feminització de la pobresa (Notz, 2006), com ho demostra el fet un 70% de les persones en situació de pobresa al món siguin dones i nenes. En el cas de la confecció, aquesta pobresa sembla vinculada a la condició de migrades de moltes treballadores, que es desplacen des de les zones rurals a les ciutats, dintre del seu propi país, i també a l'estranger per trobar una feina per poder mantenir les seves famílies. Aquests llocs de treball acostumen a ser il·legals, per la qual cosa aquestes dones no tenen protecció legal i, si s'atreveixen a protestar, se les amenaça amb la deportació. Separades de les seves famílies i la seva comunitat, aquestes dones -majoritàriament adolescents- acostumen a viure amb altres treballadores com elles per poder enviar diners a casa.

Les dones representen diversos *avantatges* per a les empreses. En primer lloc, consideren que les seves mans són més àgils per a la costura, tall i confecció. Sovint tenen menys organització sindical i és més fàcil contractar-les per poc temps i un salari molt baix, ja que assumeixen que l'ingrés familiar principal és el de l'home. Però no sempre és així. Els estudis demostren (Notz, 2006 cita a Mies, 1996) que, a nivell mundial, són les dones, cada vegada més, les que assumeixen la responsabilitat del sosteniment de les famílies. En termes econòmics, s'ocupen no només de les tasques de reproducció -el treball domèstic i la cura-, sinó també de la producció i per això desenvolupen maneres creatives d'organitzar la seva supervivència.

Treball infantil en el sector de la moda

L'Organització Internacional del Treball estableix els 15 anys com l'edat mínima per començar a treballar que només en casos excepcionals podrà reduir-se als 14 anys. En el cas de «tot tipus d'ocupació o treball que

49. Tot i que el sistema de pagament de dots és il·legal a l'Índia des dels anys 60, socialment segueix vigent en moltes àrees.

50. El Centre per a la Investigació de Corporacions Multinacionals (SOMO) és una ONG d'origen holandès que investiga l'impacte de les empreses multinacionals des de 1973.

51. SOMO (2014). *Flawed Fabrics*.

52. Campanya Roba Neta (2005). "El tèxtil i la feminització de la pobresa". www.cleanclothes.org/resources/publications/translations/fabricado-por-mujeres.pdf

53. Ibídem.

per la seva naturalesa o les condicions en què es realitzi pugui resultar perillós per a la salut, la seguretat o la moralitat dels menors no haurà de ser inferior als divuit anys» (article 3, Conveni sobre edat mínima, 1973)⁵⁴. Tanmateix, el treball infantil està present durant tota la cadena de producció del tèxtil, des del cultiu del cotó, a la fabricació de teles, fins als tallers i les fàbriques de tall i confecció.

No hi ha, no obstant això, dades concretes sobre quantes nenes i nens treballen en aquesta indústria. Segons SOMO, l'Índia, l'Uzbekistan, la Xina, Bangladesh, Egipte, Tailàndia i Pakistan són els països on hi ha més presència de menors durant la cadena de producció del tèxtil⁵⁵. L'últim estudi del Departament de Treball dels Estats Units⁵⁶ afegeix, a més, els casos d'Argentina, Brasil i Cambodja, un país que no s'havia inclòs en informes anuals anteriors.

Un dels escenaris més dantescos és el de la recollida del cotó. L'Uzbekistan n'és el millor exemple. Cada mes de setembre, mentre els nens i nens de mig món comencen les seves classes, els i les joves d'Uzbekistan deixen les aules i s'endinsen en els camps. Durant hores, són obligats a recollir quilos de cotó que acaben, en la seva majoria, a Europa. La recol·lecta de l'*or blanc* està organitzada des del mateix govern, que aconseguix amb la seva venda una de les seves principals fonts d'ingressos. En aquest gran camp de treball forçat no només hi participen nens i nenes. També treballadors del govern, com ara metges i professors, són amenaçats amb perdre les seves feines si no treballen a la campanya. Aproximadament un milió de persones⁵⁷ són reclutades cada any.

A l'Índia, l'ús de mà d'obra infantil en aquest sector també és habitual. Així, en els estats de Gujarat, Andhra Pradesh, Tamil Nadu i Karnataka -que suposen el 90% de la població total del país- gairebé 400.000 menors de 18 anys van participar en la campanya de recollida l'any 2010. La meitat tenia menys de 14 anys. Tanmateix, el nombre s'havia reduït en un 25% des de la campanya 2006⁵⁸.

La presència de menors a les fàbriques ha disminuït notablement amb els anys, especialment des que, a la de-

El treball infantil està present durant tota la cadena de producció del tèxtil

cada dels 90, diverses informacions van fer públic el fet que firmes com Nike o Adidas usaven mà d'obra infantil a través de proveïdors contractats a països del sud-est asiàtic. Des d'aleshores, s'han generalitzat les inspeccions i auditories en aquestes fàbriques. No obstant això, els propietaris aconseguixen sovint amagar la seva presència als auditors, alhora que no comproven de forma correcta les identificacions dels treballadors i treballadores, que sovint menteixen pel que fa a la seva edat. És habitual en països amb menys control, com Cambodja.

D'altra banda, moltes d'aquestes fàbriques segueixen recorrent a tallers clandestins o de treball casolà, on la supervisió sobre la presència de menors és inexistente. Al Marroc, milers de nenes s'incorporen durant els períodes de vacances als tallers tèxtils com a suposades aprendents, segons un informe de la Campanya Roba Neta publicat al 2011⁵⁹. Aquestes acaben fent la mateixa feina que les adultes però cobrant només un 40% del salari mínim.

Impacte en la salut

El 24 d'abril de 2013, el Rana Plaza -un edifici de vuit plantes que allotjava tallers - es va enfonsar a Savar, una localitat propera a la capital de Bangladesh, Dacca. Hi van morir 1.130 persones, en una crònica ja anunciada. A Bangladesh no només els costos salarials són ínfims, sinó que les condicions laborals de seguretat i higiene són pèssimes.

Aviat es va saber que les empreses locals del Rana Plaza eren proveïdores de firmes internacionals i l'impacte internacional de la notícia va obligar diverses marques a reunir-se i anunciar millores en les condicions de seguretat. Després d'una immensa campanya internacional

54. OIT www.ilo.org/dyn/normlex/es/f?p=NORMLEXPUB:12100:0::NO::P12100_INSTRUMENT_ID:312283

55. SOMO (2014). *Fact Sheet, Child labour in the textile & garment industry, Focus on the role of buying companies.*

56. US Department of Labour (2013). *Findings on the Worst Forms of Child Labor.*

57. Cotton Campaign (2013). *Review of the 2013 Cotton Harvest in Uzbekistan: State Forced-Labour System Continues.*

58. India Committee of the Netherlands (2010). *Seeds of child labour. Signs of hope. Child and Adult Labour in Cottonseed Production in India.*

59. Sales, Albert i Piñeiro, Eloísa. Campanya Roba Neta (2011). *La moda espanyola en Tànger. Condicions de vida i supervivència de les obreres.*

www.ropalimpia.org/adjuntos/noticias/materiales/Moda-espanola-en-Tanger.pdf

L'efondrament del Rana Plaza va obrir un debat internacional sobre les condicions laborals en la indústria tèxtil

impulsada per sindicats i organitzacions de defensa dels drets humans⁶⁰, 190 empreses de països de la Unió Europea i l'Àsia, així com de Canadà, Estats Units i Austràlia van signar l'Acord sobre seguretat en edificis i prevenció d'incendis, mentre 17 firmes nord-americanes, entre elles Gap i Wal-Mart, van anunciar que crearien el seu propi pla. Per la seva banda, el Govern de Bangladesh va anunciar un augment del salari mínim i va aprovar una nova legislació laboral que inclou la legalització dels sindicats.

L'efondrament del Rana Plaza va obrir un debat internacional sobre les condicions laborals en la indústria tèxtil i va donar visibilitat a la relació directa entre aquests tallers i les firmes de la moda global. Gairebé totes les grans marques estaven connectades, de forma directa o indirecta, amb les fàbriques sinistrades. En els casos en què la vinculació era directa, les marques es van veure obligades a prometre compensacions a les víctimes, però no totes les firmes han complert aquest compromís.

© RIJANS-FLOCKR

A banda de les pèssimes condicions en els tallers, de vegades els treballadors i treballadores han d'utilitzar tècniques perilloses per tractar els teixits. És el cas del *sandblasting*, una de les tècniques més utilitzades per decolorar texans, per tal de donar-los aparença d'envel·lits. El mètode consisteix a aplicar raigs de sorra a alta pressió sobre la tela, sovint sense cap tipus de protecció, la qual cosa pot generar en pocs mesos greus malalties pulmonars com silicosis, la malaltia dels miners. La diferència és el temps. Els miners solen contraure la malaltia després de dècades de treball. En el tèxtil, amb un any n'hi ha prou.

A principis de la dècada de 2000, la indústria de confecció de texans va començar a concentrar-se a Turquia. El *sandblasting* també se n'hi va anar. Pocs anys després, el 2005, un metge va observar una relació entre els treballadors/es en aquest tipus de fàbriques i els problemes respiratoris. Les complicacions eren tals que molts morien. El Comitè de Solidaritat amb els Treballadors del Sandblasting⁶¹ calcula que, des que es van detectar els primers casos fins al juny de 2010, almenys 46 persones del sector van morir per silicosis, i totes l'havien desenvolupat mentre treballaven el *sandblasting*. L'any 2009, a Turquia es va prohibir l'ús de sílice i la indústria es va traslladar a altres països com Bangladesh, Egipte, la Xina o Jordània⁶². Tanmateix, la Campanya Roba Neta⁶³ ha comprovat sobre el terreny que l'ús d'aquesta tècnica no s'ha eradicat. Hi ha altres mètodes, com l'ús de químics, de rentat amb pedra o làser, però tots són més cars que el *sandblasting*. No obstant això, no sembla que cap d'ells estigui exempt d'impactes sanitaris en els treballadors i treballadores.

**El «sandblasting»
és una tècnica
perillosa per tractar
els teixits que afecta
les treballadores i
treballadors**

60. www.cleanclothes.org/resources/background/history-bangladesh-safety-agreement

61. El Comitè de Solidaritat amb els Treballadors del Sandblasting és una organització turca fundada al juny de 2008 per lluitar contra l'ús del *sandblasting* a la indústria tèxtil.

62. Riddselius, Christopher. Fair Trade Center (2010). *Fashion Victims. A report on Sandblasting Denim.*

63. www.nosandblasting.org

La roba no només deixa al seu pas conseqüències socials i ambientals: també pot afectar la salut de qui vesteix la peça de roba

La roba no només deixa al seu pas conseqüències socials i ambientals: també pot afectar la salut de qui vesteix la peça de roba. Al seu estudi *Moda sense tòxics*, Greenpeace detalla els perills que comporten alguns teixits i químics que utilitza la indústria indumentària. Aquesta organització alerta que les substàncies sintètiques artificials estan «fora de control» i que certes investigacions científiques «relacionen l'augment d'algunes malalties del sistema reproductor i endocrí, el càncer, les al·lèrgies o l'asma amb la nostra exposició diària a aquest *cocktail químic*»⁶⁴. Convivim, adverteix Greenpeace, amb 100.000 substàncies químiques, una tercera part de les quals són autèntiques desconegudes.

Davant els impactes ambientals de les fibres procedents del petroli o de les fibres naturals com el cotó, s'ha proposat l'ús de «teles ecològiques» que utilitzen cotons reciclats i filats elaborats amb fibres de soja i bambú. Poden ser opcions interessants, tot i que qualsevol alternativa acaba sent un problema si no es veu acompanyada d'una racionalització del consum.

Fustigació als sindicats

Els problemes quant a la representació laboral per part dels sindicats solen ser transversals a tots els sectors d'un país i acostuem a dependre de la legislació nacional i dels controls realitzats a nivell estatal perquè aquestes lleis puguin ser posades en pràctica de forma efectiva. No obstant això, en general, els centres de producció tèxtil solen localitzar-se en països on l'existència de sindicats i els processos de negociació col·lectiva no estan assegurats.

Bangladesh era un bon exemple d'això abans de l'esfondrament del Rana Plaza. A Bangladesh, els sindicats abans del desastre eren suposadament legals, però el

seu registre era una odissea. Tres setmanes després de la tragèdia, el govern va anunciar un canvi en la legislació, facilitant la seva legalització i molts ja han començat a organitzar-se en diversos centres de producció. Tanmateix, encara hi ha denúncies de represàlies per pertànyer a sindicats.

A la Xina, primer productor mundial de tèxtil, la representació sindical està fortament controlada per l'aparell estatal a través de l'All-Chines Federation of Trade Unions/ACFTU, un sindicat únic que controla tot el moviment obrer del país. Així, les lleis permeten l'elecció de representants a les fàbriques, però la seva activitat ha de ser reportada a l'ACFTU, la qual cosa dificulta qualsevol possibilitat d'aconseguir millores laborals.

En el departament d'Antiòquia, a Colòmbia, un dels països sud-americans amb una indústria tèxtil més forta, els sindicats han patit un fustigament constant. Segons la Central Unificada de Treballadors (CUT), el sindicat del sector, Sintratextil, era als anys 90 una institució reconeguda per la seva bel·ligerància davant les violacions dels drets de les persones treballadores d'aquest sector. Tanmateix, la pressió contra els sindicats, que va incloure intimidacions i amenaces, va contribuir a empitjorar les condicions de les i els treballadors del tèxtil: es van anar acabant els contractes a temps indefinit, que es van substituir per treball temporal i precari. Molts sindicalistes van ser apartats dels seus llocs de treball. Alguns van rebre recompenses econòmiques a canvi d'abandonar la lluita sindical. El resultat va ser la imposició de les màquines i el treball a casa, en condicions de sobreexplotació i manca absoluta de seguretat laboral⁶⁵. ●

Els centres de producció tèxtil solen localitzar-se en països on l'existència de sindicats i els processos de negociació col·lectiva no estan assegurats

64. Op. cit.

65. Per a més informació, vegeu: cut.org.co/el-antisindicalismo-y-la-pauperizacion-laboral-destruyeron-la-industria-textil-en-antioquia-2/

5. El Comerç Just com a alternativa

La roba és, segurament, un dels productes al voltant del qual hi ha més consciència social sobre les dures condicions laborals i, també, sobre els excessos de la ideologia del consum, que té la seva màxima expressió a les rebaixes. Són moltes les organitzacions socials que han fet campanya per combatre el treball esclau associat a la moda, com ara la Campanya Roba Neta (a Espanya coordinada per SETEM) o les iniciatives d'Oxfam Intermón, ambdues organitzacions històriques en la defensa dels principis i valors que promou el Comerç Just.

Hi ha multitud de resistències globals, des d'aquelles que se centren en la denúncia fins a les que proposen mesu-

res de boicot, com les campanyes contra Nike o Adidas, si bé és cert que, parlant de grans marques, gairebé totes utilitzen estratègies similars, per la qual cosa serveix de poc intercanviar el consum d'una per l'altra.

Paral·lelament, per oferir diferents possibilitats a la població que se suma al que anomenem *consum responsable*, han anat sorgint diferents alternatives al mercat convencional.

Sota el concepte del que s'anomena *socialment responsable* entren moltes definicions, sensibilitats i formes d'entendre la responsabilitat social que, de vegades, tenen molt poc a veure les unes amb les altres.

Per començar a distingir aquestes alternatives, una bona forma seria saber qui està al darrere, qui promou aquestes iniciatives, certificacions i segells a la indústria de la moda sostenible. Veuríem, per exemple, que algunes són impulsades per les mateixes multinacionals denunciades per les pràctiques ja explicades en aquest quadern, les certificacions de les quals defensen uns criteris tan laxos que, sovint, més que una garantia real de la defensa d'una responsabilitat social i mediambiental, serveixen de reclam publicitari.

Però també estan sorgint iniciatives molt interessants que mereixen la nostra atenció. Per exemple, destaquem el moviment *Slow Fashion* (Moda Lenta) sorgit per oposició al concepte de *Fast Fashion* i que posa l'accent en els aspectes socials i mediambientals sota els quals s'ha elaborat la roba. El 2011 va néixer a Espanya la plataforma *Slow Fashion Spain* amb l'objectiu d'introduir els criteris de la sostenibilitat durant tot el cicle del producte: des de l'extracció de la matèria primera fins a la distribució, passant per la transformació i confecció de les peces de roba⁶⁶.

66. El Periódico. "No crec que les grans marques puguin ser sostenibles".

www.elperiodico.com/es/noticias/tendencias-sostenibles/creo-que-las-grandes-marcas-puedan-ser-sostenibles-3401537

També a Espanya, la web *Moves to Slow*⁶⁷ pretén servir de plataforma per posar en contacte persones consumidores i productores que comparteixen interès per consumir/produir roba, calçat o bijuteria amb criteris ecològics, ètics i de proximitat.

L'objectiu d'aquest treball no és analitzar les febleses i forteses de cada una de les iniciatives que hi ha actualment en la moda sostenible. El que sí que ens sembla important destacar, a més de la seva heterogeneïtat quant a qui les impulsa, són els aspectes sobre els quals incideixen. No totes tenen cura dels mateixos criteris, ni amb el mateix grau d'exigència. Així doncs, algunes certificacions pretenen fiscalitzar la petjada ecològica, mentre algunes altres incideixen en la producció ecològica o en l'absència de substàncies nocives.

De totes aquestes iniciatives, el Comerç Just destaca per ser una de les alternatives més sòlides, tant per la seva visió holística en el conjunt de criteris que defensa que tenen a veure amb qüestions socials, econòmiques i mediambientals, com pel rigor en l'aplicació i la transparència dels processos.

En què es tradueixen els principis que defensa el Comerç Just?

El Comerç Just promou la justícia social, econòmica i mediambiental i això es concreta en unes pràctiques comercials que es caracteritzen, entre d'altres aspectes, per:

- **L'establiment d'uns salaris dignes:** els treballadors i les treballadores reben un salari que els permet viure amb dignitat, cobrint les seves necessitats bàsiques.
- **Condicions laborals adequades i protecció de la salut de les i els treballadors:** les condicions de treball són segures i no es posa en perill la salut de les persones treballadores. Per exemple, parlant del cotó, el seu cultiu és orgànic, sense l'ús de substàncies químiques, i el seu processament a través de tècniques ecològiques i «netes» evita el desenvolupament de malalties a agricultors i persones treballadores.
- **Absència d'explotació infantil:** el Comerç Just assegura el compliment del Conveni de les Nacions Unides en matèria de Drets de la Infància, especialment pel que fa a l'absència d'explotació infantil.
- **Autonomia i millora de la condició social de les dones:** La promoció de la dona és un altre dels eixos principals en el Comerç Just. Concretament, en el sector tèxtil de Comerç Just, una àmplia majoria de les persones treballadores són dones. La feina els proporciona una millora de la seva situació econòmica i, a més, afavoreix la seva independència i autoestima, millorant així la seva consideració social. Se'ls ofereix, com a la resta de treballadors/es, formació tècnica, professional i gestió econòmica, però també en aspectes com drets humans i laborals, igualtat de gènere, apoderament, etc., la qual cosa reforça encara més el seu desenvolupament personal i l'autonomia. Aquest és un aspecte especialment important si tenim en compte la situació de marginació que viuen les dones en països d'Àsia, Àfrica o Amèrica Llatina.
- **Protecció del medi ambient:** les organitzacions de Comerç Just treballen a través de processos que no danyen l'entorn natural. En el cas dels cultius de cotó, es tracta d'una producció ecològica, que no utilitza abonaments químics, pesticides o herbicides. D'altra banda, la confecció és semiartesanal, no industrial, amb la qual cosa l'impacte mediambiental disminueix considerablement.
- **Gestió democràtica:** gran part de les organitzacions tèxtils de Comerç Just adopten formes jurídiques pròpies de l'economia social, és a dir, associacions i cooperatives on els treballadors i treballadores participen en la presa de decisions.
- **Prefinançament de la producció:** tenint en compte els desavantatges econòmics als quals s'enfronten els productors i productores i per evitar que aquests s'endeutin amb tercers, s'estableix un prepagament d'almenys el 50% als grups artesanals de Comerç Just.
- **Relacions comercials a llarg termini:** les organitzacions productores i importadores mantenen una relació a llarg termini basada en la solidaritat, confiança i respecte mutu que contribueixen al creixement i la promoció del Comerç Just.
- **La prima social:** un afegit sobre el preu prèviament pactat per invertir-lo en aspectes que, de forma democràtica, s'hagin definit com a prioritaris per millorar la qualitat de vida de la comunitat.

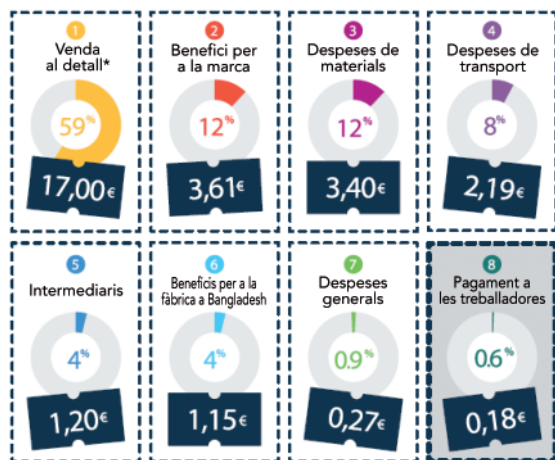
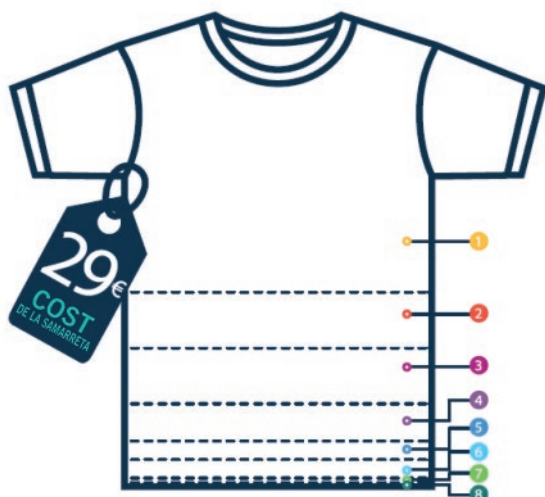
67. *Moves to Slow*. www.movestoslow.com/

Com contribueix la compra d'un producte de Comerç Just a la millora de les condicions de vida dels i les productors/es? Un exemple pràctic

Tot i que, com hem vist, el Comerç Just és molt més que un sou digne, una de les preguntes més habituals és com es concreta específicament en els salaris, o dit d'una altra manera, quina quantitat rebran les persones productores i quina diferència hi ha amb el comerç convencional. Posarem, doncs, un cas pràctic com a exemple.

Vegem com es distribueixen les despeses d'una samarreta, segons l'Informe *Salaris Dignes* de SETEM-Campanya Roba Neta⁶⁸.

DESGLOSSAMENT DE LES DESPESES D'UNA SAMARRETA

*Inclou tots els costos del comerç, inclòs el personal, lloguers, benefici de la botiga, IVA, etc.

68. Op. cit.

69. Fairtrade International. www.fairtrade.net/fileadmin/user_upload/content/2009/resources/2013-Fairtrade-Monitoring-Scope-Benefits_web.pdf

70. Fairtrade Ibèrica. www.sellocomerciojusto.org/es/productores/algodon/

71. Fair Trade Advocacy Office. fairtrade-advocacy.org/about-fair-trade/the-fair-trade-movement

De 29 euros del cost total d'aquesta samarreta del comerç convencional, poc més de 0,18 anirien al pagament del treballador o treballadora que la va elaborar. A continuació, veurem una comparativa d'aquest desglossament aplicat en una samarreta d'una marca del grup Inditex (Massimo Dutti) i una de Comerç Just. Concretament, de la col·lecció de roba de Comerç Just *Veraluna* d'Oxfam Intermón.

	SAMARRETA CONVENCIONAL (ROBA NETA)	Massimo Dutti POLO MASSIMO DUTTI (INDITEX)	VERALUNA Comercio Justo POLO VERALUNA CJ	DIFERÈNCIA
Materia prima	3,40 €	2,69 €	3,30 €	23%
Mà d'obra	0,18 €	0,14 €	1,96 €	1272%
Despeses generals	0,27 €	0,21 €	1,27 €	492%
Benefici de fàbrica	1,15 €	0,91 €	0,17 €	-81%
Intermediaris	1,20 €	0,95 €	0,00 €	-100%
Transports	2,19 €	1,73 €	2,61 €	51%
Benefici de marca	3,61 €	2,86 €	0,99 €	-65%
Detallista	11,97 €	9,47 €	10,29 €	9%
IVA	5,03 €	3,98 €	4,32 €	9%
Preu final	29 €	22,95 €	24,90 €	8%

Font: Juanjo Martínez, de Oxfam Intermón, a partir de l'escandall de la taula anterior.

Com podem veure, la dada que més crida l'atenció són els costos laborals. Aquests representen un 1272% més en una samarreta de Comerç Just en comparació amb els destinats al mateix capítol en una samarreta del comerç convencional.

Dels impactes positius del Comerç Just es beneficien de manera directa els treballadors i treballadores de les organitzacions productores. Segons dades de Fairtrade International, només en la producció de cotó certificat de Comerç Just hi treballen 73.400 persones arreu del món⁶⁹, xifra relativament petita si la comparem amb els gairebé 100 milions de llars que participen en la collita del cotó⁷⁰. Tanmateix, encara que la xifra a nivell quantitatiu pugui semblar petita, no podem oblidar l'impacte qualitatiu per a cada una d'aquestes persones, les seves famílies i la seva comunitat.

Aquesta xifra també és relativament baixa quan la comparem amb els dos milions de persones productores i treballadores de les gairebé 1000 organitzacions de la xarxa de Comerç Just⁷¹. El tèxtil encara té un pes menor dintre del Comerç Just però, sens dubte, el seu pes específic s'anirà incrementant en la mesura en què es vagin incorporant consumidors i consumidores conscients al sector de la moda, que reclamen una roba neta d'esclavitud i explotació.

Només en la producció de cotó certificat de Comerç Just hi treballen 73.400 persones arreu del món

A Espanya, el protagonista és l'alimentació, que es troba darrere de 9 de cada 10 compres de Comerç Just, i deixa poc marge al sector de l'artesanía, on s'inclou el tèxtil. Tan sols l'1,7% de la facturació total registrada el 2013 (31 milions d'euros) correspon a productes tèxtils⁷² però a diferència d'altres productes englobats dintre d'aquesta categoria, aquesta xifra va creixent gradualment .

Si bé és cert que l'oferta és limitada, esperem apropar-nos a poc a poc a la situació d'altres països europeus on és possible cobrir totes les necessitats de vestimenta, des de roba interior fins a roba per anar a l'oficina, amb tèxtils de Comerç Just. Aquesta oferta de roba de Comerç Just encara escassa al nostre país, s'explica per un retard de més de 20 anys de desenvolupament i implementació d'aquest model comercial alternatiu respecte a Europa, esquerda que cada any anem escurçant.

Som, doncs, optimistes quant al creixement i presència del tèxtil de Comerç Just en el nostre país. Així ho indica també l'enquesta de l'*Eurobaròmetre* de setembre de 2014, que conclou que un 45% dels espanyols estarien disposats a pagar més per productes de Comerç Just⁷³.

Com saber que un producte és de Comerç Just?⁷⁴

Segons l'Organització Mundial del Comerç Just (WFTO)⁷⁵ -l'entitat més representativa d'aquest moviment a nivell global de la qual la Coordinadora Estatal de Comerç Just forma part-, un producte és de Comerç Just si:

- Ha estat elaborat per alguna organització membre de l'Organització Mundial del Comerç Just.
- Té alguna de les certificacions de Comerç Just reconegudes per la WFTO: Fairtrade International, Ecocert, IMO-Fair for Life, Naturland, Fundeppo.

On puc trobar productes tèxtils de Comerç Just?

Com ja hem explicat anteriorment, en el cas d'Espanya, hi ha una àmplia gamma de productes tèxtils de Comerç Just (fulards, estovalles, davantals...), si bé és cert que pel que fa a la roba, l'oferta encara és limitada.

No és el cas d'altres països, per exemple el Regne Unit, amb organitzacions com People Tree⁷⁶, entitat de Comerç Just especialitzada en roba i referent al sector. En el cas d'Espanya, podràs trobar productes tèxtils de Comerç Just a les botigues i punts de venda gestionats per les organitzacions membre de la CECJ. N'hi ha més de 140 a totes les comunitats autònomes. Consulta les adreces aquí: www.comerciojusto.org/tiendas

Qui produeix el tèxtil de Comerç Just?

La roba i altres productes tèxtils de Comerç Just que comprem a Espanya estan elaborats, fonamentalment, per organitzacions de països asiàtics com l'Índia, Bangladesh, Nepal, Sri Lanka o Filipines, i en menor mesura a l'Amèrica Llatina, a països com Perú o Bolívia.

Un 45% dels espanyols estarien disposats a pagar més per productes de Comerç Just

72. CECJ. *El Comerç Just a Espanya 2013. Diagnòstics i alternatives en clau europea.*

comerciojusto.org/publicacion/el-comercio-justo-en-espana-2013-diagnosticos-y-alternativas-en-clave-europea/

73. Fairtrade Ibèrica. www.sellocomerciojusto.org/news/es_ES/2015/01/14/0001/45-de-los-espanoles-pagarian-mas-por-productos-que-ayudan-a-paises-en-vias-de-desarrollo

74. CECJ. *Com saber si un producte és just?* comerciojusto.org/que-es-el-comercio-justo/?como-garantizo-que-un-producto-es-de-comercio-justo/

75. WFTO. www.wfto.com

76. People Tree. www.peopletree.co.uk/

Algunes organitzacions productores de cotó

AGROCEL (INDIA)

Organització sense ànim de lucre, que agrupa més de 20.000 persones treballadores. La van formar un grup d'agricultors que van decidir començar a produir cultius orgànics i de Comerç Just el 2005. Els seus mètodes de cultiu són naturals, no utilitzen productes químics ja que, a més de ser més cars, són nocius per a la terra i la salut de les i els agricultors. L'organització, a més de pagar un preu digne per la producció (superior al del cotó convencional), els permet l'accés a mercats internacionals, els facilita el material de cultiu i els ofereix assessoria. Les i els treballadors, a més, reben una assegurança de salut, pensió i, en el cas de les mares, una baixa de maternitat remunerada.

www.agrocel.co.in/new/index.html

Organitzacions que confeccionen roba i altres articles de tèxtil

RAJKLASHMI COTTON MILLS (INDIA)

Disposa de dues fàbriques on treballen 250 persones que realitzen les tasques de teixit, tint, confecció i serigrafat. Les treballadores desenvolupen la seva producció en unes condicions laborals segures, dignes i adequades. A més de treballar sota els criteris de Comerç Just, els beneficis obtinguts s'utilitzen per a diferents iniciatives com infraestructures per dur l'aigua potable a les comunitats, una escola de formació tècnica per a les i els camperols i l'impuls a la creació de grups d'ajuda mútua entre les famílies. L'organització té les certificacions ECOCERT i FLO. El cotó amb el qual confeccionen les peces de roba el compren a l'associació Chetnai Organic Farmers, una entitat que agrupa 6500 petits grups de camperols que cultiven cotó orgànic i de Comerç Just en quatre estats de l'Índia.

www.rcm-organic.com

MAHAGUTHI (NEPAL)

Organització que produeix, comercialitza i exporta articles de tèxtil i artesanía, realitzats segons tècniques tradicionals. Reuneix uns 1200 artesans, la majoria dones, organitzades en petits grups. Moltes d'elles viuen en zones aïllades i muntanyoses. L'organització té com a objectiu garantir unes condicions de treball segures i dignes i afavorir la conservació de la tradició cultural, artística i artesanal. A més de la venda en mercats internacionals a les xarxes de Comerç Just, té tres botigues a la vall de

© FELIPE ADEBA SETEM

Katmandú. Els beneficis que es generen de les vendes es destinen a Ashram Tulsi Mehar Mahila, organització on s'assisteix a dones i nens/es en condicions de vida més difícils. Allà se'ls ofereix ajuda en alimentació, roba, habitatge, salut i educació, i formació professional per a treballs que els assegurin la seva manutenció. Mahaguthi és membre fundador de Fair Trade Nepal Group.

www.mahaguthi.org

SELYN (SRI LANKA)

Organització que va començar el 1991 amb 12 dones i avui dona feina a 700 persones, la majoria dones, i que produeix materials infantils i joguines amb cotó i altres matèries primeres naturals. A més de la protecció del medi ambient, un dels objectius és millorar la qualitat de vida de les dones més pobres i aconseguir la seva autonomia. Disposen de quatre tallers i dues unitats de producció. L'elaboració dels articles és artesanal (en telar i a mà). Els beneficis obtinguts es reinverteixen en programes socials. Un dels més importants ha estat la creació d'una escola de primària i una de secundària. També s'ofereixen beques per als estudiants més desfavorits i suport per a la construcció d'habitatges. A més del salari, l'entitat ofereix assegurança de salut, pagament de despeses mèdiques, crèdits sense interès, allotjament i menjar per a persones que viuen lluny, transport, etc. Selyn és membre de l'Organització Mundial de Comerç Just.

www.selyn.lk

CIAP (CENTRAL INTERREGIONAL D'ARTESANS DEL PERÚ)

Organització de Comerç Just que es dedica a la comercialització i exportació d'artesania. Va néixer el 1983 a partir de la necessitat dels artesans i artesanes de millorar la seva situació econòmica i social a causa de les condicions que imposaven els intermediaris i a les condicions inhumanes de producció. Engloba unes 700 persones organitzades en 21 grups de base de diferents regions del país. La feina de l'entitat es basa en valors

com la responsabilitat, la transparència, la solidaritat i la superació de l'individualisme. L'esperit comunitari és una altra de les seves senyes d'identitat. Una part important dels beneficis s'usa en formació per a les i els artesans en temes com disseny, tendències de mercat, lideratge, qualitat o comptabilitat. A més han creat una cooperativa d'estalvi i crèdit. Les i els treballadors disposen d'una assegurança de salut, pensions, gratificacions i vacances. Des de 1995 pertany a l'Organització Mundial del Comerç Just.

www.ciap.org

SADHNA (INDIA)

És una cooperativa, membre de WFTO, on es confeccionen tèxtils fets a mà utilitzant tècniques de brodat i patchwork. A més, dona capacitació contínua a les dones artesanes per millorar les seves habilitats alhora que crea un xarxa de suport per a elles i les seves comunitats.

Entre altres productes, comercialitzen camises i vestits per a nens.

www.sadhna.org

Dues experiències de roba de Comerç Just:

FUNDACIÓ OXFAM INTERMÓN: VERALUNA COMERÇ JUST

Col·lecció de roba de Comerç Just promoguda per Oxfam Intermón amb la col·laboració inicial de la firma espanyola Hoss Intropia i confeccionada a l'Índia per cooperatives que treballen sota els principis del Comerç Just⁷⁷, entre les quals trobem: Creative Handicrafts, EMA, CRC i Rajklashmi Cotton Mills. La col·lecció *Veraluna Comerç*

Just inclou peces de roba per a dona, home i infantil, pijames i complements, elaborades amb cotó orgànic.

Creative Handicrafts⁷⁸, una de les organitzacions que elabora les peces de la col·lecció *Veraluna Comerç Just*, és una cooperativa que agrupa unes 270 dones. En moments puntuals, l'organització contracta unes 400 persones més. El seu objectiu és millorar la qualitat de vida i aconseguir la seva autonomia. Les treballadores procedeixen dels grups socials més desfavorits. Amb el seu ofici, no només obtenen un salari digne sinó també una major autoestima i consideració social. L'organització proporciona a més una assegurança mèdica i una pensió per jubilació, la qual cosa és fonamental si es considera que aquestes cobertures no existeixen a l'Índia. També ha impulsat centres d'educació per a menors, programes de beques, així com microcrèdits per donar suport iniciatives de les dones. La seva producció es realitza de manera semiartesanal (a mà i a màquina) amb cotó i productes de la zona.

www.oxfamintermon.org

FUNDACIÓ TALLER DE SOLIDARIDAD: ROBA ESPORTIVA HECHA CON AMOR

Col·lecció de roba esportiva de Comerç Just promoguda per Taller de Solidaridad i confeccionada en el taller Mandaluyong (Filipines), que pertany a la xarxa Talleres de Mandaluyong, integrada per sis centres, tres dels quals manufacturen tèxtils de Comerç Just en aquell país (a més de Mandaluyong, els tallers de Quezón City i Cebú).

La col·lecció Hecha con Amor inclou samarretes i roba esportiva per córrer, bàsquet, tennis i futbol. També elaboren xandalls i equipaments per a centres educatius o associacions esportives.

© CREATIVE HANDICRAFTS

© TALLER DE SOLIDARIDAD

77. Oxfam Intermón. www.oxfamintermon.org/es/comercio-justo/noticia/nueva-coleccion-otono-invierno-2014-2015-de-veraluna

78. Creative Handicrafts. www.creativehandicrafts.org/

En el taller de Mandaluyong treballen dones en risc d'exclusió. Algunes d'elles són joves sense recursos per poder estudiar, altres són dones amb dificultats per trobar feina a causa de la desigualtat d'oportunitats que hi ha a la societat. També hi ha dones que han deixat les seves famílies a les zones rurals amb l'esperança de trobar un futur millor i la majoria són mares de família que no tenen prou recursos per viure. Al taller reben formació professional i també sobre drets laborals i drets de les dones. Aquest taller pertany a l'Organització Mundial del Comerç Just.

www.ropahechaconamor.com

Els i elles ens expliquen què aporta el Comerç Just

Johny Joseph, director de Creative Handicrafts

«Una de les claus fonamentals del canvi en les dones és la dignitat. Quan s'incorporen a Creative no tenen res, no tenen autoestima, ni un futur per endavant, ni un mitjà de vida. El fet d'entrar a l'organització, a partir del procés de formació, fa que pugin començar a adquirir una sèrie d'habilitats i a parlar a la societat. El fet de ser capaces d'aconseguir ingressos i elaborar productes fa que comencin a veure que hi ha un futur, que la seva vida pot ser d'una altra manera i, per descomptat, augmenten la seva autoestima.

Són dones que venen d'una societat opressiva, en la qual no hi ha lloc per a elles i quan comencen a treballar a l'organització s'adonen que elles són iguals que els homes i tenen drets. Llavors comencen a qüestio-

nar com les tracten a les seves famílies, com tracten les seves filles o a altres dones. Tot això desperta un desig de treballar i lluitar per la igualtat. En definitiva, el que s'aconsegueix és que tinguin una visió del món diferent a aquella que tenien abans, un món en el qual entenen que hi ha d'haver igualtat i justícia social, i que han de treballar per tot això».

Ruth de la Cruz (CIAP, Perú)

«El Comerç Just, sobretot, els ha servit per organitzar-se, convertir-se en un grup de dones que poden donar-se suport entre elles i donar suport a la seva comunitat. Això és molt important per a elles.

Quan vaig entrar a la CIAP, la posició de les dones era molt forta i aportaven idees i opinions. Crec que és una actitud que neix d'elles i a l'organització es va perfeccionant, ja que aquí obtenen nous coneixements sobre associacionisme, ús de pressupostos, autoestima...».

Sunil Chitrakar, director de Mahaguthi⁷⁹

«La pregunta que ens hem de fer és: quin èmfasi posem en les persones? Com cuides d'elles? Nosaltres (el Comerç Just) fem negoci per a les persones, per a qual cosa les posem sempre per davant, aquesta és sense dubte la principal diferència. Algunes empreses tracten les persones com a eines per aconseguir un benefici econòmic però per a nosaltres són l'única i la més important finalitat. En el Comerç Just fem el que diem i el que diem, ho fem. Altres companyies poden omplir-se la boca amb promeses sobre el seu funcionament i sobre com tractar els treballadors i treballadores; nosaltres simplement ho complim». ●

Johny Joseph, Ruth de la Cruz i Sunil Chitrakar.

79. El Salmón Contracorriente. "El comerç just no és només una despesa, és una inversió per a tots". www.elsalmoncontracorriente.es/?El-comercio-justo-no-es-solo-un

6. Bibliografia i referències

- Banc Mundial. *Priorities for Sustainable Growth: A Strategy for Agriculture Development in Tajikistan. Technical Annex 2. Cotton Sector in the Global Context.*
- Campanya Roba Neta. www.ropalimpia.org
– “El tèxtil i la feminització de la pobresa”.
www.cleanclothes.org/resources/publications/translations/fabricado-por-mujeres.pdf
- CECJ.
– *El Comerç Just a Espanya 2013. Diagnòstics i alternatives en clau europea.*
comerciojusto.org/publicacion/el-comercio-justo-en-espana-2013-diagnosticos-y-alternativas-en-clave-europea/
– *Com saber si un product és just?* comerciojusto.org/que-es-el-comercio-justo/i-como-garantizo-que-un-producto-es-de-comercio-justo/
- Comissió Europea (2010). *On Retail Services in the Internal Market. Accompanying document to the Report on Retail Market Monitoring: “Towards more efficient and fairer retail services in the Internal Market for 2020”.* Commission Staff Working Document.
- Cotton Campaign (2013). *Review of the 2013 Cotton Harvest in Uzbekistan: State Forced-Labour System Continues.*
- Creative Handicrafts. www.creativehandicrafts.org/
- Documental *Tot menys car.* www.youtube.com/watch?v=cl5PY5zx84M
- Documental *Nero’s Guest*, sobre els suïcidis de camperols a l’Índia: <https://www.youtube.com/watch?v=4q6m5NgrCJs>
- Fairtrade Ibèrica.
– www.sellocomerciojusto.org/es/productores/algodon/
– www.sellocomerciojusto.org/news/es_ES/2015/01/14/0001/45-de-los-espanoles-pagarian-mas-por-productos-que-ayudan-a-paises-en-vias-de-desarrollo
- Fairtrade International.
www.fairtrade.net/fileadmin/user_upload/content/2009/resources/2013-Fairtrade-Monitoring-Scope-Benefits_web.pdf
- Fair Trade Advocacy Office. fairtrade-advocacy.org/about-fair-trade/the-fair-trade-movement
- FAO (2010). *Price surges in food markets. How should organized futures markets be regulated? Policy Brief.*
- FAO (2005). *L’estat dels mercats de productes bàsics agrícoles 2004.*
- Galbi, Douglas A. Centre for History and Economics, King’s College, Cambridge. *Child Labour and the Division of Labour in the Early English Cotton Mills.*
- Greenpeace (2005). *El tractament de tèxtils i les seves repercussions ambientals.*
- Greenpeace (2010). *Quina collita de cotó?* www.greenpeace.org/espana/es/reports/que-cosecha-de-algod-n/
- Greenpeace. *Moda sense tòxics:* www.greenpeace.org/espana/Global/espana/report/other/moda-sin-t-xicos.pdf
- Heròdot. *Històries, Llibre III, 106.*
- Hildegunn Kyvik Nordås. *The Global Textile and Clothing Industry post the Agreement on Textiles and Clothing.*
- Ingeborg Wick (2009). *The social impact of the liberalised world market for textiles and clothing. Strategies of trade unions and women’s organisations.* OBS-Workbook 62. A study commissioned by the Otto Brenner Foundation.
www.otto-brenner-shop.de/uploads/tx_mplightshop/AH62_en_01.pdf
- India Committee of the Netherlands (2010). *Seeds of child labour. Signs of hope. Child and Adult Labour in Cottonseed Production in India.*
- Intermón Oxfam (2004). *Moda que estreny.* 2004. www.uv.es/ipla/archivos/articulos/0_3001_090204_Moda_que_aprieta.pdf
- International Trade Centre (ITC) 2011. *The Chinese Market for Clothing.*
- Miller, Doug. School of Design. University of Northumbria. *Towards Sustainable Labour Costing in the Global Apparel Industry: Some evidence from UK Fashion Retail.*
- Ministeri d’Indústria, Energia i Turisme (2014). Presentacions sectorials. Sector Tèxtil i Confecció
www.minetur.gob.es/es-ES/IndicadoresyEstadisticas/Presentaciones%20sectoriales/Textil%20y%20confecci%C3%B3n.pdf
- Ministeri d’Indústria, Turisme i Comerç (2007). *El Comerç Tèxtil a Espanya.*
www.portaldelcomercioiclm.com/publicaciones/El%20Comercio%20Textil%20en%20Espana%F1a.pdf
- Modaes.es amb la col·laboració del Centre d’Informació Tèxtil i la Confecció (Cityc) i Amicca. *Informe Econòmic del Negoci de la Moda a Espanya 2014.*
- Notz, Gisela (2006). Grup de Projecte de Política de Desenvolupament, Divisió de Cooperació Internacional al Desenvolupament,

- Fundació Friedrich-Ebert, Digitale Bibliothek. *Gènere en el treball sindical. Globalització o la feminització del treball, gènere en el treball sindical: experiències i reptes.*
- OECD (2010). *Final consumption expenditure of households, Detailed National Accounts (database).*
  - Organització Internacional del Treball (2014). *Salaris i temps de treball en els sectors dels tèxtils, el vestit, el cuir i el calçat.* www.ilo.org/wcmsp5/groups/public/---ed_dialogue/---sector/documents/publication/wcms_300643.pdf
  - OIT (2012). *Global Employment Trends 2012.*
  - Organització Mundial del Comerç (2014). *Estadístiques del comerç internacional 2013.* www.wto.org/spanish/res_s/statis_s/its2013_s/its13_merch_trade_product_s.pdf
  - Oyangen, Knut. Iowa State University. Department of History. *The Cotton Economy Of The Old South.* rickwoten.com/CottonEconomy.html
  - Oxfam Intermón. www.oxfamintermon.org/es/comercio-justo/noticia/nueva-coleccion-otono-invierno-2014-2015-de-veraluna
  - Riddselius, Christopher. Fair Trade Center (2010). *Fashion Victims. A report on Sandblasting Denim.*
  - Sales i Campos, Albert. Setem Catalunya (2013). *Guia per a vestir sense treball esclau.*
  - Sales, Albert i Piñeiro, Eloísa. Campanya Roba Neta (2011). *La moda espanyola a Tànger. Condicions de vida i supervivència de les obreres.* www.ropalimpia.org/adjuntos/noticias/materiales/Moda-espanola-en-Tanger.pdf
  - Sherwood, Marika. Institute of Historical Research. University of London. *Britain, slavery and the trade in enslaved Africans.* www.history.ac.uk/ihr/Focus/Slavery/articles/sherwood.html
  - Setem-Campanya Roba Neta (2014). *Salaris Dignes. El salari que paguen les marques a les persones que confeccionen la nostra roba és suficient com per costejar-se la vida?*
  - SOMO (2014). *Flawed Fabrics.*
  - SOMO (2014). *Fact Sheet, Child labour in the textile & garment industry, Focus on the role of buying companies.*
  - US Department of Labour (2013). *Findings on the Worst Forms of Child Labor.*
  - WFTO. www.wfto.com

RECURSOS WEB

- Eldiario.es. *La moda que no se s'enfonsa.* www.eldiario.es/economia/moda-derrumba_0_252675028.html
- El País. *La runa de la tragèdia.* internacional.elpais.com/internacional/2013/06/14/actualidad/1371225314_748245.html
- El Periódico. *"No crec que les grans marques puguin ser sostenibles".* www.elperiodico.com/es/noticias/tendencias-sostenibles/creo-que-las-grandes-marcas-puedan-ser-sostenibles-3401537
- **El Salmón Contracorriente.** El comerç just no és només una despesa, és una inversió per a tots. www.elsalmoncontracorriente.es/?El-comercio-justo-no-es-solo-un
- Modaes.es.
  - Les vint majors empreses de moda del món. www.modaes.es/back-stage/20120419/las-20-mayores-empresas-de-moda-del-mundo.html
  - *El Mapa de la Moda (I): Els grans grups de moda a Espanya* www.modaes.es/back-stage/20130515/el-mapa-de-la-moda-i-los-grandes-grupos-de-moda-en-espana.html
  - *Etiòpia i Sud-àfrica, les noves 'Bangladesh'?* www.modaes.es/entorno/20140721/etiopia-y-sudafrica-las-nuevas-bangladesh.html
  - *Inditex bat en el seu pitjor any H&M i Gap en vendes comparables.* www.modaes.es/empresa/20140324/inditex-bate-en-su-peor-ano-a-hm-y-gap-en-ventas-comparables.html
- *Moves to Slow.* www.movestoslow.com/
- People Tree. www.peopletree.co.uk/
- *Phnom Penh Post* (2008). *Inflation driving women out of the factories into beer gardens.* www.phnompenhpost.com/national/inflation-driving-women-out-factories-beer-gardens

Sobre el cotó:

- Coordinadora d'Organitzacions d'Agricultors i Ramaders (2012). *El cotó se la juga. Cotton put at risk.* www.coag.org/rep_ficheros_web/3d3f04eabd37e760e15af8cbdc37ff56.pdf
- Cotton Incorporated (2012). *Mercat del cotó els EUA.* es.cottoninc.com/MonthlyEconomicLetter_ES/
- FAO (2004). *Perspectives a curt mitjà dels productes bàsics agrícoles Projeccions a l'any 2010.* www.fao.org/docrep/007/y5143s/y5143s15.htm
- FAO (2005). *Els subsidis al cotó en els països rics signifiquen preus baixos arreu del món* www.fao.org/newsroom/es/focus/2005/89746/article_89759es.html

«El Comerç Just és un sistema comercial basat en el diàleg, la transparència i el respecte, que cerca una major equitat en el comerç internacional, amb especial atenció als criteris socials i mediambientals. Contribueix al desenvolupament sostenible tot oferint unes millors condicions comercials i garantint els drets de productors/es i treballadors/es desfavorits, especialment al Sud».

Definició de l'Organització Mundial del Comerç Just

Segueix-nos a:

www.facebook.com/CEComercioJusto

[@CEComercioJusto](https://twitter.com/CEComercioJusto)

www.linkedin.com/company/coordinadora-estatal-de-comercio-justo

[CEComercioJusto](https://www.youtube.com/CEComercioJusto)

Amb el recolzament de:

www.comerciojusto.org